

UNHCR
The UN Refugee Agency

DOKUMENTI O DOBRIM PRAKSAMA **6. RADNJA**

Uspostavljanje postupaka
za utvrđivanje bezdržavljanstva za
zaštitu osoba bez državljanstva

Srpanj 2020.

UNHCR objavljuje niz dokumenata o dobrim praksama kako bi, uz podršku drugih dionika, pomogao državama da ostvare ciljeve njegove Kampanje za okončavanje bezdržavljanstva u roku od 10 godina. Radi se o sljedećim ciljevima:

Rješavanje glavnih
trenutačno postojećih
situacija bezdržavljanstva

Sprečavanje pojavljivanja
novih slučajeva
bezdržavljanstva

Poboljšanje postupaka
prepoznavanja i
zaštite populacija
bez državljanstva

Svaki Dokument o dobrim praksama odnosi se na jednu od 10 predloženih radnji u UNHCR-ovu *Globalnom akcijskom planu za okončavanje bezdržavljanstva 2014. – 2024.* i ističe primjere načina na koji su države, UNHCR i drugi dionici riješili pitanje bezdržavljanstva u nizu država. Rješenja problema bezdržavljanstva moraju biti prilagođena konkretnim okolnostima najčešće prisutnima u određenoj državi. Svrha tih primjera nije da služe kao predložak strategija za okončanje bezdržavljanstva svugdje u svijetu. Međutim, vlade, nevladine organizacije, međunarodne organizacije i osoblje UNHCR-a koji nastoje provesti *Globalni akcijski plan* mogu prilagoditi ideje iz tih dokumenata vlastitim potrebama.

Pozadina

Šesta radnja Globalnog akcijskog plana poziva države da migrantima bez državljanstva dodijele zaštićeni status uspostavljanjem postupaka za utvrđivanje bezdržavljanstva i da olakšaju njihovo prirođenje. Postupak utvrđivanja bezdržavljanstva služi prepoznavanju osoba bez državljanstva kako bi se osiguralo da te osobe ostvaruju prava koja im pripadaju dok ne steknu državljanstvo. Za populacije bez državljanstva u nemigracijskom kontekstu koje ostaju u „vlastitoj državi”, koje se često nazivaju in situ populacije, postupci za utvrđivanje bezdržavljanstva u svrhu stjecanja statusa osoba bez državljanstva nisu optimalni zbog njihovih davno uspostavljenih veza s tim državama. Na temelju postojećih međunarodnih standarda i praksi država u području smanjenja slučajeva bezdržavljanstva, takve veze uključuju dugotrajno prebivalište ili boravište u vrijeme ostvarenja neovisnosti ili sukcesije države. Ovisno o okolnostima tih populacija, države se potiče da provedu ciljane kampanje vezane uz državljanstvo ili ulože napore u provjeru državljanstva umjesto uspostavljanja statusa osobe bez državljanstva primjenom postupka za utvrđivanje bezdržavljanstva.¹

UNHCR je 2014. godine objavio svoj Priručnik o zaštiti osoba bez državljanstva. Namjena je tog doktrinalnog alata pomoći vladama, kreatorima politika, donositeljima upravnih odluka, pravosuđu, nevladinim organizacijama, pravnicima, osoblju UNHCR-a i drugim akterima u tumačenju i primjeni Konvencije o pravnom položaju osoba bez državljanstva iz 1954. (Konvencija iz 1954.) kako bi se olakšalo prepoznavanje i pravilno postupanje s takvim osobama.² Drugi dio Priručnika obuhvaća načine osmišljavanja postupaka za utvrđivanje bezdržavljanstva koji državama omogućuju da prepoznaju osobe bez državljanstva i dodijele im zaštićeni status, uključujući pitanja u pogledu dokaza koja se javljaju u tijekom takvih postupaka.³ U trećem dijelu Priručnika obrađuje se status osoba bez državljanstva, odnosno minimalna zaštita koju im je potrebno pružiti, na temelju nacionalnog prava.⁴

1 UNHCR, Priručnik o zaštiti osoba bez državljanstva, 30. lipnja 2014., stavak 58., dostupno na: <http://www.refworld.org/docid/53b676aa4.html>

2 UNHCR, Priručnik o zaštiti osoba bez državljanstva, 30. lipnja 2014., dostupno na: <http://www.refworld.org/docid/53b676aa4.htm>

3 Sadržaj drugog dijela Priručnika prvi je put objavljen u dokumentu UNHCR, Smjernice br. 2 o bezdržavljanstvu: postupci utvrđivanja je li pojedinac osoba bez državljanstva, 5. travnja 2012., HCR/GS/12/02, („UNHCR-ove postupovne smjernice”), dostupno na: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4f7dafb52.html>

4 Sadržaj trećeg dijela Priručnika prvi je put objavljen u dokumentu UNHCR, Smjernice br. 3 o bezdržavljanstvu: Status osoba bez državljanstva na nacionalnoj razini, 17. srpnja 2012., HCR/GS/12/03, dostupno na: <http://www.refworld.org/docid/5005520f2.html>

Ovaj dokument o dobrim praksama nadopunjuje Priručnik tako što daje kratak pregled ključnih sastavnica postupaka za utvrđivanje bezdržavljanstva te ih ilustrira primjerima dobrih praksi iz država odabranih među sve većim brojem država koje su do danas uspostavile takve postupke. Prvi Dokument o dobrim praksama o uspostavljanju postupaka za utvrđivanje bezdržavljanstva objavljen je 2016. godine. U ovom drugom izdanju taj je Dokument o dobrim praksama proširen i ažuriran novostima u tom području, od kojih je najznačajnija novost uspostava postupaka za utvrđivanje bezdržavljanstva u dodatnih devet država. Ažurirana je tablica u Prilogu koja daje pregled trenutačne prakse u većini država u kojima je uspostavljen mehanizam prepoznavanja osoba bez državljanstva. Priručnik je i dalje UNHCR-ov glavni dokument sa smjernicama o tom pitanju te ga je potrebno kao takvog dijeliti i citirati.

Međunarodna pravna osnova stvaranja postupaka za utvrđivanje bezdržavljanstva

Države ugovornice Konvencije iz 1954. moraju moći prepoznati osobe bez državljanstva u okviru svojih jurisdikcija kako bi prema njima odgovarajuće postupile u skladu s Konvencijom. Uspostava postupka ili mehanizma za prepoznavanje osoba bez državljanstva stoga je implicitna obveza na temelju Konvencije iz 1954.

Konvencija iz 1954. uspostavila je međunarodnu pravnu definiciju „osobe bez državljanstva” no ne izlaže načine na koje bi države trebale utvrditi je li pojedinac osoba bez državljanstva.

Uspostava postupka za utvrđivanje bezdržavljanstva najučinkovitiji je način na koji države ugovornice Konvencije iz 1954. mogu prepoznati korisnike zaštite iz te Konvencije.

Pregled postojećih postupaka za utvrđivanje bezdržavljanstva

Samo je dvadesetak država u cijelome svijetu uspostavilo namjenske postupke za utvrđivanje bezdržavljanstva. Francuska ima najstariji mehanizam prema kojem se status osoba bez državljanstva priznaje i pruža im se zaštita još od 1950-ih godina. Taj su primjer nekoliko desetljeća kasnije slijedile i Italija, Mađarska, Latvija i Španjolska. Neke su države uspostavile postupke za utvrđivanje bezdržavljanstva zakonodavnim i podzakonskim aktima dok druge države nemaju posebnu pravnu osnovu za taj postupak.

Među državama raste interes za uspostavu postupaka za utvrđivanje bezdržavljanstva. Na UNHCR-ovu Ministarskom sastanku održanom u prosincu 2011. radi obilježavanja 60. obljetnice usvajanja Konvencije o statusu izbjeglica iz 1951. godine i 50. obljetnice usvajanja Konvencije o smanjenju slučajeva bezdržavljanstva iz 1961. godine deset se država obvezalo uspostaviti postupke za utvrđivanje bezdržavljanstva. To su **Australija, Belgija, Brazil, Kostarika, Gruzija, Moldavija, Peru, Filipini, Urugvaj** i **Sjedinjene Američke Države**. **Mađarska** se obvezala poboljšati postojeći postupak.⁵

Moldavija je bila prva država koja je ispunila svoju obvezu uspostavljanjem postupka za utvrđivanje bezdržavljanstva krajem 2011. godine. Taj je postupak za utvrđivanje bezdržavljanstva uspostavljen zakonodavnim putem te, kao jedan do najdetaljnijih postupaka, služi kao primjer drugim državama. Godine 2012. **Gruzija** i **Filipini** ispunili su svoju obvezu uspostavljanja postupaka za utvrđivanje bezdržavljanstva; a slijedili su ih **Kostarika** 2016. godine, **Brazil** 2017. godine i **Urugvaj** 2018. godine. Devet država koje se nisu obvezale uvesti postupke za utvrđivanje bezdržavljanstva, ali su to u međuvremenu učinile jesu: **Ujedinjena Kraljevina** 2013. godine, **Kosovo** (S/RES/1244 (1999)) 2015. godine, **Turska** 2016. godine, **Bugarska** i **Ekvador** 2017. godine, **Crna Gora** i **Paragvaj** 2018. godine te **Panama** i **Argentina** 2019. godine.

Na Sastanku na visokoj razini o bezdržavljanstvu u listopadu 2019. dodatna 21 država obvezala se uspostaviti postupke za utvrđivanje bezdržavljanstva do završetka kampanje #IBelong (#Japripadam) 2024. godine.⁶ **Ukrajina** je uspostavila postupak za utvrđivanje bezdržavljanstva u lipnju 2020. godine iako se na to nije obvezala na Sastanku na visokoj razini.

⁵ Sažetak preuzetih obveza izložen je u dokumentu UNHCR, Obveze iz 2011.: Ministarski međuvladin sastanak o izbjeglicama i osobama bez državljanstva (Palača naroda, Ženeva, 7. – 8. prosinca 2011.), dostupno na: <http://www.unhcr.org/commemorations/Pledges2011-preview-compilation-analysis.pdf>.

⁶ Cjelokupni popis preuzetih obveza na Sastanku na visokoj razini o bezdržavljanstvu iz 2019. dostupan je na: <https://www.unhcr.org/ibelong/results-of-the-high-level-segment-on-statelessness/>

Grčka i Slovačka u svojem zakonodavstvu imaju propisane odredbe za zaštitu osoba bez državljanstva, no još nisu uspostavile postupke za utvrđivanje bezdržavljanstva. U **Švicarskoj** državni tajnik za migracije provodi postupke za utvrđivanje bezdržavljanstva. Primjenjuje se Savezni zakon o upravnom postupku što znači da su zajamčena temeljna postupovna jamstva.⁷ Međutim, **Švicarska** nema zakonske odredbe kojima se posebno uspostavlja postupak za utvrđivanje bezdržavljanstva. Iako u **Belgiji** jedan od pet obiteljskih sudova koji se nalaze u mjestu sjedišta žalbenog suda može utvrditi da određena osoba nema državljanstvo, nisu uspostavljena posebna postupovna jamstva za utvrđivanje bezdržavljanstva i osoba za koju je utvrđeno da nema državljanstvo ne uživa nikakva prava na temelju tog utvrđenja.⁸ UNHCR potiče ove i druge države da usvoje namjenske mehanizme za utvrđivanje bezdržavljanstva koji u sebi sadrže postupovna jamstva navedena u Priručniku i osobama bez državljanstva daju pravni status.⁹

Uoči uspostave ili poboljšanja postupka za utvrđivanje bezdržavljanstva

Brojne inicijative i promjene mogu doprinijeti stvaranju potrebne političke volje za uspostavu postupka za utvrđivanje bezdržavljanstva ili za poboljšanje situacije osoba bez državljanstva.

Jedna je takva promjena povećanje broja država ugovornica Konvencije iz 1954. godine. Neke su zemlje države ugovornice Konvencije već godinama, a da nisu uspostavile bilo kakav mehanizam za primjenu konvencijskih odredbi. Kod drugih država poput **Gruzije, Moldavije, Španjolske i Turske** pristupanje Konvenciji iz 1954. i uspostava postupka za utvrđivanje bezdržavljanstva išli su ruku pod ruku.

Istraživanje razmjera bezdržavljanstva i profila populacije bez državljanstva u brojnim je državama povećalo svijest o tom problemu i o potrebi uspostavljanja postupaka za utvrđivanje bezdržavljanstva da bi se u potpunosti ispunile obveze preuzete na temelju Konvencije iz 1954.¹⁰

7 UNHCR, Sažetak i preporuke: Bezdržavljanstvo u Švicarskoj, studeni 2018., dostupno na: https://www.unhcr.org/dach/wp-content/uploads/sites/27/2019/04/CH_UNHCR-Statelessness_in_Switz-Summary-ENG-screen.pdf

8 UNHCR, Mapiranje bezdržavljanstva u Belgiji – Sažetak i izvješće, listopad 2012., dostupno na: <http://www.refworld.org/docid/5100f3412.html>

9 Postupci koji postoje u Švicarskoj i Belgiji ne smatraju se namjenskim postupcima za utvrđivanje bezdržavljanstva.

10 Vidjeti, na primjer, dokument UNHCR, Mapiranje bezdržavljanstva na Malti, kolovoz 2014., dostupno na: <http://www.refworld.org/docid/546dae5d4.html>; UNHCR, Mapiranje bezdržavljanstva u Nizozemskoj, studeni 2011., dostupno na: <http://www.refworld.org/docid/4eef65da2.html>; UNHCR, Mapiranje bezdržavljanstva u Norveškoj, listopad 2015., dostupno na: <http://www.refworld.org/docid/5653140d4.html>; UNHCR, Mapiranje bezdržavljanstva u Ujedinjenoj Kraljevini, 22. studenoga 2011., dostupno na: <http://www.refworld.org/docid/4ecb6a192.html>

To je brojne vlade navelo na poboljšanje postupaka prepoznavanja i zaštite osoba bez državljanstva. Na primjer, **Ujedinjena Kraljevina** uspostavila je postupak u travnju 2013. nakon istraživanja i zagovaranja UNHCR-a i organizacija civilnog društva, posebno organizacije Asylum Aid (sada poznate pod nazivom Consonant).

Istraživanje UNHCR-a u **Nizozemskoj** 2011. godine skrenulo je pozornost na pitanja koja se odnose na provedbu Konvencije iz 1954. i na situaciju u kojoj se nalazilo više od 80.000 pojedinaca u toj državi koji su bili registrirani kao osobe neutvrđenog državljanstva. Postalo je jasno da bi postupak za utvrđivanje bezdržavljanstva pomogao utvrditi broj osoba bez državljanstva u toj skupini osoba. UNHCR-ovo izvješće pomoglo je potaknuti akademsku zajednicu i civilno društvo, uključujući sveučilišta u Tilburgu, Amsterdamu, Leidenu i Maastrichtu, kao i Nizozemski institut za ljudska prava, da se usredotoče na to pitanje u Nizozemskoj. Godine 2013. Savjetodavni odbor za migracijska pitanja podnio je svoje izvješće i preporuke o bezdržavljanstvu¹¹ nizozemskoj Vladi, što je uključivalo preporuku da se uspostavi postupak za utvrđivanje bezdržavljanstva. Odluka Državnog vijeća iz svibnja 2014. također je istaknula pitanje nedostatka postupka za utvrđivanje bezdržavljanstva. Posljedično je državni tajnik za sigurnost i pravosuđe 2014. godine pristao ispitati način uspostave postupka za utvrđivanje bezdržavljanstva u Nizozemskoj.

Nakon objave UNHCR-ove studije mapiranja 2012. godine o bezdržavljanstvu u **Belgiji**¹², koja je istaknula nedostatke u postojećim mehanizmima, Vlada Belgije ponovno se obvezala poboljšati zaštitu osoba bez državljanstva u načelu. U **Italiji** je istraživanje i zagovaranje UNHCR-a, Udruženja za pravne studije o imigraciji – ASGI, inicijative Comunita' di Sant'Egidio, Talijanskog vijeća za izbjeglice i drugih nevladinih organizacija skrenulo pozornost na pitanje bezdržavljanstva, osobito među romskom populacijom, i na nedostatke u postojećim sudskim i administrativnim postupcima za utvrđivanje bezdržavljanstva. Godine 2016. UNHCR je pridonio stvaranju mreže specijaliziranih nevladinih organizacija i stručnjaka za bezdržavljanstvo pod nazivom *Tavolo Apolidia* koja se aktivno bavi podizanjem svijesti i zagovaranjem zaštite osoba bez državljanstva u Italiji.¹³

U Americi postoji regionalna potpora uspostavljanju postupaka za utvrđivanje bezdržavljanstva još od pokretanja kampanje #IBelong (#Japripadam) i donošenja Globalnog akcijskog plana 2014. godine. U prosincu 2014. godine dvadeset i osam država i tri teritorija Latinske Amerike i

11 ACVZ, Geen land te bekennen, prosinac 2013., sažetak na engleskom jeziku na 108. stranici, dostupno na: <http://goo.gl/d5KX6W>

12 UNHCR, Mapiranje bezdržavljanstva u Belgiji, listopad 2012., dostupno na: <https://www.refworld.org/docid/5100f4b22.htm>

13 Internetska stranica mreže Tavolo Apolidia dostupna je na: www.tavoloapolidia.org

Kariba usvojili su Brazilsku deklaraciju i Brazilski akcijski plan.¹⁴ Akcijski je plan uključio uspostavu djelotvornih postupaka za utvrđivanje bezdržavljanstva i olakšavanje prirođenja na popis radnji koje je potrebno poduzeti radi iskorjenjivanja bezdržavljanstva u Latinskoj Americi i na Karibima u razdoblju od deset godina. Opća skupština Organizacije američkih država također je usvojila niz rezolucija o zaštiti ljudskih prava kojima se države ugovornice poziva da uspostave postupke za utvrđivanje bezdržavljanstva.¹⁵ Međuamerički sud objavio je Savjetodavno mišljenje o „Pravima i jamstvima koja se odnose na djecu u kontekstu migracija i/ili djecu kojoj je potrebna međunarodna zaštita” u kojem je utvrdio da države članice imaju obvezu utvrditi bezdržavljanstvo i da trebaju usvojiti postupovne mehanizme za utvrđivanje državljanstva djeteta ili, po potrebi, bezdržavljanstva djeteta.¹⁶ Godine 2017. UNHCR je objavio „Nacrt članka o zaštiti osoba bez državljanstva i mogućnostima njihova prirođenja” koji je bio ključan alat za uspostavu postupaka za utvrđivanje bezdržavljanstva u Americi.¹⁷ Većina država koje su uspostavile postupke za utvrđivanje bezdržavljanstva taj su nacrt upotrebljavale kao smjernicu u izradi nacrta svojih zakona. Taj je regionalni zamah pridonio tomu da je u razdoblju od 2016. do 2019. godine sedam država u Americi uspostavilo postupke za utvrđivanje bezdržavljanstva.

¹⁴ Brazilska deklaracija i Brazilski akcijski plan, 3. prosinca 2014., dostupno na: <https://www.refworld.org/docid/5487065b4.html>

¹⁵ Vidjeti, na primjer, 4. lipnja 2014., AG/RES. 2826 (XLIV-O/14) pod [4.], „Potaknuti države članice, ne dovodeći u pitanje njihovu ratifikaciju ili usvajanje međunarodnih instrumenata povezanih s bezdržavljanstvom, da razmotre izmjenu ili donošenje, ovisno o tome što je potrebno, domaćih zakona kojima će sveobuhvatno urediti sva pitanja povezana s prepoznavanjem i zaštitom osoba bez državljanstva i s njihovom odgovarajućom dokumentacijom”, 14. lipnja 2016., AG/RES. 2887 (XLVI-O/16), „Pozvati države članice da uspostave pravedne i djelotvorne postupke za utvrđivanje bezdržavljanstva i da omoguće prirođenje osoba bez državljanstva” na str. 150; 21. lipnja 2017., AG/RES. 2908 (XLVII-O/17), „Potaknuti sve države članice da uspostave pravedne i djelotvorne postupke koje se smatra primjerenima za utvrđivanje bezdržavljanstva, omoguće prirođenje osoba bez državljanstva... Preporučiti da države članice razmotre mogućnost uključivanja pravednih i djelotvornih postupaka za utvrđivanje bezdržavljanstva u svoje nacionalno zakonodavstvo, u skladu s mjerodavnim međunarodnim instrumentima, kako bi se takve slučajeve rješavalo primjenom pristupa utemeljenog na ljudskim pravima koji takvim osobama omogućuje pristup državljanstvu, u skladu s domaćim pravom svake države članice” na str. 92; 28. lipnja 2019., AG/RES. 2941 (XLIX-O/19), „Pozvati države članice koje to još nisu učinile ... da izmijene ili donesu interne zakonodavne akte, ovisno o tome što je potrebno, radi uspostave pravednih i djelotvornih postupaka za utvrđivanje bezdržavljanstva i omogućavanja prirođenja osoba bez državljanstva u skladu s nacionalnim zakonodavstvom svake države”, na str.

132. Rezolucije dostupne na: <http://www.oas.org/consejo/GENERAL%20ASSEMBLY/Resoluciones-Declaraciones.asp>.

¹⁶ Međuamerički sud za ljudska prava, Savjetodavno mišljenje br. Oc-21/14 od 19. kolovoza 2014., koje su zatražile Republika Argentina, Savezna Republika Brazil, Republika Paragvaj i Istočna Republika Urugvaj, Prava i jamstva koja se odnose na djecu u kontekstu migracija i/ili djecu kojoj je potrebna međunarodna zaštita, dostupno na: http://www.corteidh.or.cr/docs/opiniones/seriea_21_eng.pdf, vidjeti [86.], [94.] – [95.].

¹⁷ UNHCR, veljača 2017., Nacrt članka o zaštiti osoba bez državljanstva i mogućnostima njihova prirođenja, dostupno na: <https://www.refworld.org/docid/59ad4e784.html>.

Hoće li uspostava postupka za utvrđivanje bezdržavljanstva stvoriti „čimbenik privlačenja“?

Nije izgledno da će uspostava postupaka za utvrđivanje bezdržavljanstva stvoriti „čimbenik privlačenja“ (odnosno privući osobe u države s postupcima za utvrđivanje bezdržavljanstva kako bi u njima ostvarile pogodnosti). Države koje su uspostavile postupke za utvrđivanje bezdržavljanstva nisu svjedočile velikom broju osoba koje podnose zahtjev za utvrđivanje statusa osobe bez državljanstva. Francuska, država s najdužom tradicijom prepoznavanja i zaštite osoba bez državljanstva, primila je prosječno 224 zahtjeva za utvrđivanje statusa osobe bez državljanstva od 2010. do 2016. godine.¹⁸ Godine 2018. Francuska je primila 420 zahtjeva za utvrđivanje statusa osobe bez državljanstva i donijela 71 odluku o utvrđivanju statusa osobe bez državljanstva te 122 odluke o utvrđivanju statusa izbjeglice bez državljanstva. Iako se broj zahtjeva povećao, OFPRA, tijelo nadležno za dodjelu statusa, navodi da je stopa prihvata stabilna.¹⁹ Mađarska je primila ukupno 284 zahtjeva od uspostave postupka 2007. godine do 30. srpnja 2019. U Moldaviji su 1144 osobe podnijele zahtjev za utvrđivanje statusa osobe bez državljanstva od uspostave postupka 2012. godine do prosinca 2019. godine. U Ujedinjenoj Kraljevini je 2018. godine ukupno 1.195 osoba podnijelo zahtjev za uključivanje u postupak za utvrđivanje bezdržavljanstva i odobreno je 27 dozvola boravka u Ujedinjenoj Kraljevini na osnovi statusa osobe bez državljanstva (dozvola boravka zbog bezdržavljanstva).

¹⁸ Za više pojedinosti vidjeti: <https://www.ofpra.gouv.fr/fr/apatridie/quelques-chiffres>

¹⁹ OFPRA, A l'écoute du monde, Rapport d'activité 2018, str. 26, dostupno na: https://www.ofpra.gouv.fr/sites/default/files/atoms/files/ofpra_ra_2018_web_pages_hd.pdf

Elementi postupaka za utvrđivanje bezdržavljanstva

Utvrdivanje bezdržavljanstva specijalizirano je područje s posebnim postupovnim razmatranjima. Ključni elementi koje je potrebno uključiti u postupke za utvrđivanje bezdržavljanstva objašnjeni su u nastavku dokumenta, kao i niz dobrih praksi proizašlih iz iskustava država koje formalno utvrđuju bezdržavljanstvo. U mjeri u kojoj je utvrđivanje bezdržavljanstva slično utvrđivanju statusa izbjeglice postoji niz postupovnih jamstava koja su razvijena u sustavima azila i koja su relevantna za postupke za utvrđivanje bezdržavljanstva.²⁰ U odjeljku u nastavku objašnjavaju se sljedeći elementi postupaka za utvrđivanje bezdržavljanstva: 1. institucionalno mjesto provođenja postupaka za utvrđivanje bezdržavljanstva; 2. pristup postupcima; 3. koordinacija postupaka utvrđivanja statusa izbjeglice i bezdržavljanstva; 4. razmatranja u pogledu dokaza; 5. postupovna jamstva; 6. prava dodijeljena osobama kojima je priznat status osoba bez državljanstva; i 7. olakšavanje prirođenja osoba bez državljanstva.

1. Institucionalno mjesto provođenja postupaka za utvrđivanje bezdržavljanstva

Određivanje gdje institucionalno smjestiti postupke za utvrđivanje bezdržavljanstva pitanje je diskrecijske ovlasti države i može se razlikovati od države do države. Neovisno o tome gdje se postupci za utvrđivanje bezdržavljanstva nalaze unutar pravnog ili upravnog okvira određene države, važno je da ispitivači razviju stručno znanje o utvrđivanju bezdržavljanstva uz istovremeno osiguravanje da su ti postupci dostupni populaciji kojoj su namijenjeni. U tu je svrhu potrebno uspostaviti ravnotežu između centralizacije stručnog znanja radi utvrđivanja bezdržavljanstva unutar specijalizirane administrativne ili pravosudne jedinice vlasti i pružanja prilike pojedincima da zahtjeve podnesu predstavnicima vlasti raspoređenima diljem države. Postupak za utvrđivanje bezdržavljanstva u **Španjolskoj** postiže tu ravnotežu jer pojedincima omogućuje da zahtjeve podnesu putem brojnih tijela vlasti diljem države, dok se ispitivanje i analiza zahtjeva za utvrđivanje bezdržavljanstva provode isključivo u središnjem tijelu. U **Brazilu** se zahtjev može podnijeti bilo kojoj jedinici Savezne policije koja zatim zahtjev prosljeđuje Državnom ministarstvu pravosuđa i javne sigurnosti, središnjem tijelu nadležnom za donošenje odluka. U **Italiji** se bezdržavljanstvo može utvrditi u upravnom ili pravosudnom postupku. Godine 2017. pravosudni je postupak decentraliziran i raspoređen na 26

²⁰ Opsežne smjernice o načinu utvrđivanja statusa izbjeglice navedene su u dokumentu UNHCR, Priručnik o postupcima i kriterijima za utvrđivanje statusa izbjeglice (ponovljeno izdanje 2019.), dostupno na: <https://www.refworld.org/docid/5cb474b27.html>.

specijaliziranih Odjela za međunarodnu zaštitu, migracije i bezdržavljanstvo građanskih sudova. Svrha toga bila je poboljšati specijalizaciju sudaca koji odlučuju u takvim predmetima jer su prethodno predmete koji su se odnosili na pitanja migracija, međunarodne zaštite i bezdržavljanstva rješavali sudci građanskih sudova koji nisu bili specijalizirani za ta područja.

Potrebno je uspostaviti djelotvorne mehanizme upućivanja, a službenike koji ostvaruju kontakt s osobama bez državljanstva potrebno je obučiti kako bi prepoznali potencijalne podnositelje zahtjeva za utvrđivanje statusa osobe bez državljanstva i uputili ih na odgovarajuće kanale. Primjer je praksa u **Mađarskoj**. Obuka službenika redovito se odvija i omogućuje razmjenu informaciju i raspravu o trendovima i zajedničkim izazovima.

2. Pristup postupcima

Da bi postupci bili pravedni i djelotvorni, i da bi se osiguralo da sve osobe bez državljanstva ostvaruju korist od provedbe Konvencije iz 1954., pristup postupku za utvrđivanje bezdržavljanstva mora biti zajamčen i vremenski neograničen.²¹ Informacije o postupku i usluge savjetovanja moraju biti dostupne potencijalnim podnositeljima zahtjeva na jeziku koji razumiju.

Mogućnost podnošenja i pisanog i usmenog zahtjeva predviđena je u postupcima za utvrđivanje bezdržavljanstva u **Argentini, Kostariki, Ekvadoru, Mađarskoj, Moldaviji, Panami, Paragvaju i Urugvaju**. Dodatno promičući dostupnost postupka, u **Argentini, Kostariki, Panami, Paragvaju** i Urugvaju zahtjevi se mogu podnijeti putem zakonskog zastupnika. U **Panami** se zahtjevi mogu podnijeti i putem UNHCR-ovog predstavnika ili nevladine organizacije. U **Latviji** podnositeljima zahtjeva tijekom ispunjavanja obrasca zahtjeva pomažu nadležna tijela.

S obzirom na to da brojni pojedinci nisu svjesni toga da bi mogli biti bez državljanstva, preporučuje se da se državne vlasti ovlasti pokretati te postupke po službenoj dužnosti kada im pristupe pojedinci za koje se doima da su potencijalno bez državljanstva, posebno djeca bez pratnje. Zakonodavstvom kojim je uspostavljen postupak u **Ekvadoru, Moldaviji, Panami, Španjolskoj i Mađarskoj** predviđeno je takvo pokretanje postupka

²¹ Nijedan od uspostavljenih postupaka za utvrđivanje bezdržavljanstva ne nameće vremenska ograničenja nakon kojih osobe više ne mogu podnijeti zahtjev za utvrđivanje statusa osobe bez državljanstva.

po službenoj dužnosti od strane nadležnih tijela. U **Kostariki** su imigracije vlasti obvezne odmah obavijestiti Pravnu upravu Ministarstva vanjskih poslova i bogoštovlja u slučaju da prepoznaju potencijalnu osobu bez državljanstva. Uprava će obavijestiti osobu o mogućnosti podnošenja zahtjeva za utvrđivanje statusa osobe bez državljanstva.

Druga je mogućnost da vlasti koje su u kontaktu s osobama koje su možda bez državljanstva iste obavijesti o tome da mogu podnijeti zahtjev za utvrđivanje statusa osobe bez državljanstva. Ta obveza obavještanja izrijeком je navedena u mađarskom zakonodavstvu kojim se uspostavlja postupak za utvrđivanje bezdržavljanstva. Prema propisima u **Španjolskoj**, osobe za koje je u postupku azila utvrđeno da možda mogu podnijeti zahtjev za utvrđivanje statusa osobe bez državljanstva potrebno je obavijestiti o mogućnosti pokretanja postupka za utvrđivanje bezdržavljanstva.

Pristup postupku treba biti omogućen svakoj osobi koja tvrdi da nema državljanstvo, neovisno o tome ima li ta osoba već zakonito reguliran boravak ili boravište u državi. **Gruzijska** Uredba br. 523 o odobravanju postupaka za utvrđivanje statusa osobe bez državljanstva u Gruziji izrijeком navodi da je taj postupak dostupan svakoj osobi bez državljanstva neovisno o tome je li boravak te osobe u Gruziji zakonit ili ne. Slično tomu, ne postoje uvjeti za pristupanje postupku u **Argentini, Brazilu, Ekvadoru, Panami, Paragvaju** i **Urugvaju**. Iako **mađarski** zakon kojim je uspostavljen postupak za utvrđivanje bezdržavljanstva zahtijeva zakonit boravak u državi, ključnom odlukom mađarskog Ustavnog suda iz veljače 2015. godine taj je zahtjev ukinut jer nije u skladu s nacionalnim pravom.²² U **bugarskom** zakonodavstvu kojim je uspostavljen postupak za utvrđivanje bezdržavljanstva izvorno je bilo navedeno da je zahtjev moguće odbiti na temelju nezakonitog ulaska podnositelja zahtjeva u Bugarsku, nezakonitog boravka u Bugarskoj ili nezakonitog prolaska kroz Bugarsku ili na temelju zakonitog boravka u Bugarskoj manje od pet godina. To je zakonodavstvo izmijenjeno i dopunjeno 2019. godine na način da zahtjev više nije moguće odbiti iz gore navedenih razloga.

U **Bugarskoj** je UNHCR pokrenuo internetsku stranicu za osobe bez državljanstva radi pružanja informacija istima o postupku za utvrđivanje bezdržavljanstva, načinu pristupanja postupku, potrebnoj razini dokaza i drugim elementima postupka.²³ Ta je internetska stranica dostupna na bugarskom, ruskom, engleskom i arapskom jeziku. Uz informacije o pravima koje osoba ostvaruje nakon što joj se prizna status osobe bez državljanstva, internetska stranica sadrži i poseban odjeljak o pružanju pravne pomoći.

22 Vidjeti Rezoluciju 6/2015 (II.25.) Ustavnog suda o utvrđivanju je li izraz „zakonito” u članku 76. stavku 1. Zakona br. II iz 2007. o uvjetima za ulazak i boravak državljanina trećih zemalja protivom Temeljnem zakonu i ukidanje istoga, Mađarska: Ustavni sud, 25. veljače 2015., dostupno na: <http://www.refworld.org/docid/5542301a4.html>

23 Internetskoj stranici može se pristupiti na adresi: <http://statelessness.bg/>.

Dobre prakse o nastavku postupaka za utvrđivanje bezdržavljanstva i zaštiti podnositelja zahtjeva tijekom zdravstvene krize

U vrijeme objavljivanja ovog dokumenta bolest COVID-19 prisutna je u većini država svijeta i većina vlada poduzima mjere za ograničavanje širenja virusa. U brojnim državama te mjere uključuju obustavu ili prilagodbu upravnih postupaka koji se ne smatraju ključnima. Potpuna obustava postupaka za utvrđivanje bezdržavljanstva vjerojatno će dovesti do značajnih zaostataka u obradi zahtjeva i, još važnije, produljenih razdoblja tijekom kojih će osobe bez državljanstva biti u limbu i bez pristupa pravima koja uživaju osobe bez državljanstva kojima je priznat taj status. Utvrđene su brojne dobre prakse koje omogućuju da se barem dijelovi tog postupka nastave tijekom javnozdravstvene krize.

Da bi se izbjeglo okupljanje podnositelja zahtjeva i osoblja, potiču se postupci koji omogućuju podnošenje zahtjeva za utvrđivanje statusa osobe bez državljanstva pisanim ili elektroničkim putem. Dobre su prakse prisutne u, među ostalim, Kostariki, Ekvadoru i Ujedinjenoj Kraljevini gdje je zahtjeve moguće podnijeti putem interneta. Uvođenje novih načina podnošenja zahtjeva za utvrđivanje statusa osobe bez državljanstva povećat će dostupnost postupka i potrebno je razmotriti mogućnost da se takvi načini podnošenja zahtjeva nastave i nakon završetka krize. Naknadni koraci u postupku za utvrđivanje bezdržavljanstva, uključujući davanje pravnih savjeta i smjernica, mogu se odvijati i putem telefona ili interneta.

Kao stvar dobre prakse, podnošenje zahtjeva za utvrđivanje bezdržavljanstva trebalo bi dovesti do obustave provedbe naloga za udaljavanje i osigurati pravo boravka osobi tijekom cijelog postupka. To je još važnije u vrijeme javnozdravstvene krize koja je mnoge vlade navela na uspostavu mjera ograničavanja pristupa teritoriju i kretanja unutar teritorija za državljane. Međutim, takvo pravo boravka ne pružaju sve države koje su uspostavile postupak za utvrđivanje bezdržavljanstva. Države bi trebale razmotriti ukidanje naloga za udaljavanje i dodjelu prava boravka za vrijeme trajanja krize.

Među državama koje su uspostavile postupke za utvrđivanje bezdržavljanstva zakoni najmanje 14 njih sadrže odredbu koja propisuje pravo boravka za vrijeme trajanja postupka.²⁴

U svibnju 2020. UNHCR je objavio dokument pod nazivom „Utjecaj bolesti COVID-19 na populacije osoba bez državljanstva: Preporuke politika i dobre prakse”²⁵ koji sadrži neke od gore navedenih dobrih praksi.

3. Koordinacija postupaka utvrđivanja statusa izbjeglice i bezdržavljanstva

Kad podnositelj zahtjeva podnese zahtjev za status izbjeglice i zahtjev za utvrđivanje bezdržavljanstva, važno je da se svaki zahtjev ocijeni i da se obje vrste statusa izričito priznaju. Razlozi su za to brojni: zaštita na temelju Konvencije o statusu izbjeglica iz 1951. općenito dodjeljuje veći skup prava na nacionalnoj razini od prava koja se dodjeljuju na temelju Konvencije iz 1954. Nadalje, u nekim je slučajevima za potkrepljivanje zahtjeva za utvrđivanje bezdržavljanstva potrebno savjetovanje sa stranim vlastima. Međutim, ni pod kojim okolnostima ne smije se uspostaviti kontakt s vlastima države u odnosu na koju pojedinac tvrdi da ima osnovan strah od progona, osim ako se sa sigurnošću ne zaključi da nije ni izbjeglica niti da ima pravo na komplementarni oblik zaštite. Brojne države koordiniraju postupke utvrđivanja statusa izbjeglice i utvrđivanja bezdržavljanstva obustavom postupka za utvrđivanje bezdržavljanstva do donošenja konačne odluke o zahtjevu za međunarodnu zaštitu. Primjerice, u **Bugarskoj** se postupak za utvrđivanje bezdržavljanstva obustavlja do donošenja konačne odluke o zahtjevu za međunarodnu zaštitu osim ako je bezdržavljanstvo podnositelja zahtjeva moguće utvrditi bez savjetovanja s vlastima u zemlji podrijetla ili zemlji uobičajenog boravišta. Zatim se, u slučaju konačne odluke o odbijanju, ukidanju ili prestanku statusa izbjeglice ili humanitarnog statusa, ili u slučaju prekida postupka međunarodne zaštite, postupak za utvrđivanje bezdržavljanstva može nastaviti nakon što to podnositelj zahtjeva zatraži pisanim putem.

24 To su: Argentina, Brazil, Kostarika, Ekvador, Gruzija, Kosovo (S/RES/1244 (1999)), Meksiko, Moldavija, Crna Gora, Panama, Paragvaj, Filipini, Turska i Urugvaj.

25 UNHCR, 11. svibnja 2020., Utjecaj bolesti COVID-19 na populacije osoba bez državljanstva: Preporuke politika i dobre prakse, dostupno na: <https://www.refworld.org/docid/5eb2a72f4.html>

4. Razmatranja u pogledu dokaza

Tijela vlasti koja provode postupke za utvrđivanje bezdržavljanstva moraju uzeti u obzir sve dostupne dokaze, usmene i pisane, u vezi sa zahtjevom pojedinca. S obzirom na prirodu bezdržavljanstva, podnositelji zahtjeva za utvrđivanje statusa osobe bez državljanstva često nisu u mogućnosti potkrijepiti svoj zahtjev s mnogo ili imalo dokumentarnih dokaza.

UNHCR preporučuje da se u postupcima za utvrđivanje bezdržavljanstva teret dokazivanja dijeli između podnositelja zahtjeva i ispitivača. To znači da i podnositelj zahtjeva i država dijele odgovornost za dokazivanje podnositeljeva zahtjeva za utvrđivanje bezdržavljanstva ulaganjem napora u utvrđivanje smatra li se podnositelj zahtjeva državljaninom neke države. Podnositelj zahtjeva ima dužnost govoriti istinu, pružiti što potpuniji prikaz svojeg položaja i podnijeti sve razumno dostupne dokaze. Slično tomu, tijelo za utvrđivanje mora pribaviti i predstaviti sve relevantne dokaze koji su mu razumno dostupni, čime se omogućuje objektivno utvrđivanje statusa podnositelja zahtjeva.

Kao i kod tereta dokazivanja, standard dokazivanja neophodan za utvrđivanje bezdržavljanstva mora uzeti u obzir teškoće svojstvene dokazivanju bezdržavljanstva, posebno u svjetlu posljedica pogrešnog odbijanja zahtjeva. Državama se stoga savjetuje da usvoje isti standard dokazivanja koji se zahtijeva pri utvrđivanju statusa izbjeglice, točnije, bezdržavljanstvo bi se utvrdilo ako se u „razumnoj mjeri” utvrdi da pojedinca nijedna država prema svojem zakonodavstvu ne smatra svojim državljaninom.²⁶

Iako u brojnim upravnim ili sudskim postupcima podnositelj zahtjeva snosi početnu odgovornost za potkrepljivanje svojeg zahtjeva, praksa u državama s uspostavljenim postupcima za utvrđivanje bezdržavljanstva, kao što su **Francuska, Mađarska, Moldavija, Filipini i Španjolska**, takva je da se teret dokazivanja dijeli. Države u Americi koje su uspostavile postupke za utvrđivanje bezdržavljanstva (**Argentina, Brazil, Kostarika, Ekvador, Panama, Paragvaj i Urugvaj**) sve dosljedno mjerodavnim zakonodavstvom propisuju da se teret dokazivanja dijeli između tijela odlučivanja i podnositelja zahtjeva. Kada se teret dokazivanja dijeli, podnositelj zahtjeva uglavnom je obavezan pružiti sve dokaze koje posjeduje ili koje može razumno pribaviti i

²⁶ Dodatne smjernice o odgovarajućem teretu i standardu dokazivanja u postupcima za utvrđivanje bezdržavljanstva potražiti u dokumentu UNHCR, Priručnik o zaštiti osoba bez državljanstva, 30. lipnja 2014., Drugi dio: Postupci za utvrđivanje bezdržavljanstva, odjeljak D (3) i (4) (stavci 89. – 93.).

obavezan je surađivati s tijelom odlučivanja. Ispunjavanje odgovornosti za dokazivanje tvrdnje podnositelja zahtjeva od strane države može uključivati obraćanje vlastima država s kojima podnositelj zahtjeva ima vezu. U **Kosovu** (S/RES/1244 (1999)) i **Moldaviji**, primjerice, zakonodavne odredbe nadležnom tijelu omogućuju da poduzme potrebne korake radi prikupljanja dokumenata kojima se potkrepljuje zahtjev podnositelja, obraćanjem vlastima država s kojima podnositelj zahtjeva ima vezu. U **Urugvaju** nadležno tijelo iznosi sve dokaze koji se smatraju bitnima za utvrđivanje osnovanosti zahtjeva, posebno dokaze koji se odnose na način na koji strane vlasti tumače i primjenjuju svoje nacionalne zakone. U **Bugarskoj** zakonodavstvo propisuje da podnositelj zahtjeva mora „dokazati ili potkrijepiti” svoj status osobe bez državljanstva. Ta je obveza barem djelomično uravnotežena zahtjevom da odluku donese Direktor Uprave za migracije nakon „utvrđivanja svih relevantnih činjenica i okolnosti” *po službenoj dužnosti*.

Usto, ustanovljeno je da ispitivači u većini država koje imaju postupak za utvrđivanje bezdržavljanstva primjenjuju odgovarajući standard dokazivanja, odnosno standard da se bezdržavljanstvo utvrđuje „u razumnoj mjeri”, u skladu s ciljem osiguravanja zaštite za osobe bez državljanstva.

5. Postupovna jamstva

Postupke za utvrđivanje bezdržavljanstva potrebno je zakonski formalizirati kako bi se osigurala pravednost i transparentnost i isti moraju sadržavati osnovna postupovna jamstva. U drugog dijelu Priručnika o zaštiti osoba bez državljanstva navodi se sveobuhvatan popis postupovnih jamstava koja se moraju poštovati.²⁷ Neka od najosnovnijih jamstava prisutnih u trenutačnim praksama država jesu:

- pristup saslušanju
- pomoć tumača
- pravna pomoć

²⁷ Vidjeti UNHCR, Priručnik o zaštiti osoba bez državljanstva, 30. lipnja 2014., Drugi dio: Postupci za utvrđivanje bezdržavljanstva. Odjeljak B (3) (stavci 71. – 77.).

- poštovanje posebnih potreba žena, djece i osoba s invaliditetom za zaštitom
- vremensko ograničenje za donošenje odluke nakon podnošenja zahtjeva za utvrđivanje statusa osobe bez državljanstva
- pravo na pisanu odluku koja sadrži obrazloženje razloga iz kojih je donesena
- pravo žalbe na prvostupanjsko odbijanje zahtjeva, na temelju činjeničnih ili pravnih razloga.

Državne prakse također odražavaju pravo na slobodu pojedinca i slobodu kretanja neograničavanjem kretanja osoba koje su podnijele zahtjev za utvrđivanje statusa osobe bez državljanstva. Zakoni **Moldavije** i **Crne Gore** podnositelju zahtjeva izriječno dodjeljuju pravo boravka za vrijeme trajanja postupka. Mjerodavni zakon u **Paragvaju** propisuje da se svaki upravni postupak sankcioniranja nezakonitog ulaska ili boravka (poput ograničavanja kretanja ili prisilnog udaljenja) obustavlja. Brojne države u Americi ozakonile su načelo nekažnjavanja nezakonitog ulaska ili boravka (**Brazil, Kostarika, Ekvador** i **Panama**). Sve države u Americi koje imaju postupke za utvrđivanje bezdržavljanstva podnositelju zahtjeva daju privremenu ispravu kojom im se dodjeljuje pravo boravka.

U okviru postupaka za utvrđivanje bezdržavljanstva potrebno je uzeti u obzir konkretne potrebe podnositelja zahtjeva, posebno kad je podnositelj zahtjeva maloljetna osoba ili osoba s invaliditetom, što utječe na njegovu sposobnost ravnopravnog sudjelovanja u postupku za utvrđivanje bezdržavljanstva. Dobar primjer toga javlja se u **Francuskoj** u kojoj se maloljetnici saslušavaju u prisutnosti zakonskog zastupnika (osobe nositelja roditeljske odgovornosti ili pojedinca koji je u zakonskom postupku imenovan posebnim skrbnikom). U slučaju maloljetnika bez pratnje, javni tužitelj imenuje ad hoc zastupnika. U **Paragvaju** se djeci, adolescentima i osobama s invaliditetom kojima je to potrebno dodjeljuje zakonski zastupnik.

Primjer pružanja pravne pomoći – Pravna klinika Liverpoola

U listopadu 2013., unutar šest mjeseci od uspostave novog postupka za utvrđivanje bezdržavljanstva u Ujedinjenoj Kraljevini, Pravna klinika Liverpoola (koja čini dio Pravne katedre Sveučilišta u Liverpoolu) pokrenula je projekt savjetovanja i zastupanja osoba bez državljanstva u postupcima po njihovim zahtjevima za boravišnu dozvolu i postupcima registracije djece bez državljanstva kao britanskih državljana. Otada do danas proširila je svoje djelovanje i nudi besplatnu pravnu pomoć klijentima bez državljanstva diljem zemlje. Klinikom upravljaju specijalizirani odvjetnici, a pomažu im studenti prava. Besplatna pravna pomoć u Engleskoj i Walesu u svrhu savjetovanja i zastupanja u postupcima po zahtjevima za utvrđivanje bezdržavljanstva vrlo je ograničena i odobrava se u iznimnim slučajevima. Klinici klijente upućuju organizacije poput Crvenog križa i UNHCR-a ili klijenti sami pronađu Kliniku pretraživanjem interneta ili na tuđu preporuku. Većina klijenata ne bi mogla platiti privatnog odvjetnika koji bi ih zastupao.

Iako klinika zastupa relativno mali broj klijenata, brzo je stekla svoje stručno znanje. Ostvarila je neke značajne promjene u pristupu Ministarstva unutarnjih poslova strateškim podnošenjem zahtjeva i inovativnim argumentima kako bi osigurala da Ujedinjena Kraljevina u najvećoj mogućoj mjeri slijedi najbolje prakse. Dva člana osoblja napisala su Vodič kroz najbolje prakse za zakonske zastupnike koji djeluju kao savjetnici u postupku dobivanja dozvole boravka zbog bezdržavljanstva i provode pravnu obuku diljem Ujedinjene Kraljevine. Odvjetnici Klinike pružaju podršku drugim zakonskim zastupnicima koji podnose zahtjeve za utvrđivanje bezdržavljanstva u ime svojih klijenata, njeguju kontakte s brojnim partnerima u tom području i sudjeluju na međunarodnim sastancima na kojima se razmjenjuju iskustva i potiču najbolje prakse. Ti odvjetnici, zajedno sa zakonskim zastupnicima iz drugih organizacija, na redovitim sastancima s Ministarstvom unutarnjih poslova traže promjene politika.

Zahvaljujući njihovom angažmanu u radu Klinike otprilike 350 studenata Sveučilišta u Liverpoolu razvilo je dubinsko praktično znanje o situaciji u kojoj se nalaze osobe bez državljanstva, što ih potiče na specijalizaciju u tom polju. Od lipnja 2016. klinika prima sredstva za projekt razvoja njezina strateškog pravnog rada u pogledu pitanja bezdržavljanstva koji se u prvoj fazi usredotočio na ranjive mlade migrante bez državljanstva u dobi do 25 godina. Klinika je u srpnju 2018. održala međunarodnu

konferenciju o bezdržavljanstvu u Londonu na kojoj su se okupili članovi akademske zajednice, praktičari i voditelji kampanja. Klinika je na konferenciji pred 90 sudionika predstavila izvješće o strateškom pravnom radu tijekom projekta. Usto, otprilike 10.000 ljudi, i budući studenti i njihovi gosti, učili su o bezdržavljanstvu i UNHCR-ovoj kampanji #IBelong (#Japripadam) slušajući govore tijekom otvorenih dana Sveučilišta u Liverpoolu. Pravna je klinika sada UNHCR-ov partner u održavanju „Indeksa bezdržavljanstva” Ujedinjene Kraljevine koji je razvila Europska mreža za osoblje bez državljanstva.

6. Prava dodijeljena osobama kojima je priznat status osoba bez državljanstva

Osobe bez državljanstva trebale bi moći uživati svoja prava zajamčena Konvencijom iz 1954. Iako Konvencija ne zahtijeva izričito da država osobi za koju je utvrđeno da nema državljanstvo dodijeli pravo boravka, davanje takvog dopuštenja pomoglo bi u ostvarivanju svrhe tog ugovora. Trenutačno gotovo sve države koje imaju postupke za utvrđivanje bezdržavljanstva daju pravo boravka osobama kojima je priznat status osobe bez državljanstva iako neke države to pravo uskraćuju ako se smatra da osoba predstavlja opasnost za nacionalnu sigurnost ili javni poredak ili ako je osobi dopušten ulazak u neku drugu državu. U Francuskoj osobe kojima je priznat status osoba bez državljanstva dobivaju boravišnu dozvolu koja se može produžavati četiri godine. U Turskoj osoba bez državljanstva prima identifikacijsku ispravu osobe bez državljanstva koja se može obnavljati i koja takvoj osobi omogućuje zakonit boravak, a vrijedi dvije godine. U Ujedinjenoj Kraljevini osobi bez državljanstva može biti odobren boravak u trajanju od 30 mjeseci. U ožujku 2019. Ministarstvo unutarnjih poslova Ujedinjene Kraljevine objavilo je da osobe kojima je odobren boravak mogu podnijeti zahtjev za produženje boravka i da nakon pet godina zakonitog boravka ispunjavaju uvjete za dugotrajno boravište.²⁸ Dozvola boravka može se i naknadno produžiti, uključujući na neograničeno razdoblje, ako se ispune određeni uvjeti. U **Brazilu** osoba bez državljanstva dobiva boravišnu dozvolu neograničenog trajanja.

28 Obrazloženje uz izvješće o promjenama imigracijskih pravila predstavljeno Parlamentu 7. ožujka 2019., dostupno na: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/784060/CCS207_CCS0319710302-002_HC_1919_Immigration_Rules_EXPLANATORY_MEMO_PRINT_.pdf

Radi usklađivanja sa standardima navedenima u Konvenciji iz 1954. dodjela boravišne dozvole osobi bez državljanstva treba biti popraćena pravom na rad, pristupom zdravstvenoj skrbi i socijalnoj pomoći, te izdavanjem identifikacijskih i putnih isprava. Primjerice, zakonodavstvom **Španjolske** osobama kojima je priznat statusa osoba bez državljanstva dano je pravo na rad.

Spajanje obitelji nije izriekom navedeno u Konvenciji iz 1954., ali radi se o načelu priznatom u brojnim instrumentima međunarodnog humanitarnog prava. Države se potiče da omoguće spajanje obitelji u odnosu na pojedince za koje je utvrđeno da su osobe bez državljanstva na njihovu teritoriju. Primjer dobre prakse u tom je pogledu **Brazil** u kojem se boravišne dozvole izdaju u svrhu spajanja obitelji, uključujući članovima obitelji koji se još ne nalaze u Brazilu.

U **Argentini** članovi obitelji mogu dobiti istu vrstu boravišne dozvole i pod istim uvjetima kao i osoba kojoj je priznat status osobe bez državljanstva osim ako mogu dobiti drugu vrstu argentinske boravišne dozvole pod povoljnijim uvjetima. Članovi obitelji ne moraju već živjeti u Argentini. U **Urugvaju** članovi obitelji stranog državljanina imaju pravo na zakonit boravak u Urugvaju i na identifikacijsku ispravu.

U **Kostariki se** članovima obitelji koji nemaju državljanstvo automatski priznaje status osobe bez državljanstva. Drugi članovi obitelji koji nemaju državljanstvo mogu regulirati svoj boravak u Kostariki.

7. Olakšavanje prirođenja osoba bez državljanstva

U skladu s člankom 32. Konvencije iz 1954. preporučuje se da države ugovornice koliko god je to moguće olakšaju prirođenje osoba bez državljanstva. Doista, postupci za utvrđivanje bezdržavljanstva put su do konačnog rješavanja statusa osobe bez državljanstva stjecanjem državljanstva. Olakšavanje prirođenja uključuje prilagodbu uvjeta i postupaka za prirođenje kako bi osobe bez državljanstva lakše stekle državljanstvo. To se može postići, primjerice, uvođenjem ubrzanih postupaka, smanjenjem ili uklanjanjem uvjeta u pogledu boravka, prihoda i jezika za podnositelje zahtjeva i oslobađanjem od obveze plaćanja naknada ili obveze pružanja dokumentarnih dokaza. Pristup postupcima za prirođenje treba biti djelotvoran. U skladu s time, informacije o uvjetima za prirođenje trebaju biti lako dostupne javnosti.

Među državama koje olakšavaju prirođenje osoba bez državljanstva brojne su države propisale manji broj godina tijekom kojih osoba bez državljanstva treba boraviti u državi da bi bila prirođena u usporedbi sa strancima koji nisu osobe bez državljanstva. U **Brazilu** dužina boravka iznosi dvije godine za osobe bez državljanstva, a četiri godine za strance. U **Ekvadoru** je propisano dvije godine u odnosu na tri godine za strance, u **Bugarskoj** je propisano tri godine u odnosu na pet godina, u **Mađarskoj** je također propisano tri godine u odnosu na pet godina, a u **Italiji** je propisano pet godina u odnosu na deset godina. Zakonodavstvom **Argentine** također je propisano da će nadležne vlasti po zahtjevima za prirođenje koje podnesu osobe bez državljanstva postupati prioritetno.

Brojne su države usto oslobodile osobe bez državljanstva od plaćanja naknada za pokretanje postupka i pružaju im besplatnu pravnu pomoć. To je izrijeком navedeno u zakonima u, primjerice, **Argentini** i **Paragvaju**.

U brojnim državama olakšavanje prirođenja osoba bez državljanstva uključuje i izuzeće od podnošenja nekih dokumenata koje bi u suprotnom bili obvezni podnijeti tijekom podnošenja zahtjeva za prirođenje ili pak pružanje pomoći u pribavljanju potrebne dokumentacije. U **Argentini** su osobe bez državljanstva oslobođene obveze podnošenja dokumentacije iz države podrijetla ili boravišta koju nemaju i ne mogu razumno pribaviti, uključujući rodne listove i kaznenu evidenciju iz države podrijetla. U **Paragvaju** će Vrhovni sud koliko god je to moguće pomoći podnositeljima zahtjeva do pribave dokumente koji im nedostaju. U **Urugvaju** su podnositelji zahtjeva oslobođeni obveze dostave rodnog lista iz države podrijetla ili drugih dokumenata koje su izdale strane vlasti kada to očigledno nije moguće.

U zakonodavstvu **Urugvaja** izrijeком je propisano da osobe bez državljanstva ne moraju dokazati zakonit ulazak u državu. U **Crnoj Gori** osobe bez državljanstva oslobođene su uvjeta za stjecanje državljanstva kao što su znanje jezika i posjedovanje sredstava za vlastito uzdržavanje.

Nacrt članka o zaštiti osoba bez državljanstva i mogućnostima njihova prirođenja

UNHCR je izradio nacrt članka za uređivanje prava i obveza osoba bez državljanstva koje nisu izbjeglice, uspostavu postupka za utvrđivanje bezdržavljanstva i osiguravanje mogućnosti za prirođenje osoba bez državljanstva.²⁹

Nacrt članka odražava preporuke iz „Priručnika o zaštiti osoba bez državljanstva u skladu s Konvencijom o pravnom položaju osoba bez državljanstva iz 1954.“, standarde koje je razvio Međuamerički sustav za zaštitu ljudskih prava (IAHRS) i najbolje prakse država u Americi.

Nacrt članka izrađen je 2017. godine u dogovoru s različitim državama Latinske Amerike koje razvijaju propise za zaštitu i prirođenje osoba bez državljanstva, kao i s organizacijama za ljudska prava i civilno društvo.

²⁹ UNHCR, Nacrt članka o zaštiti osoba bez državljanstva i mogućnostima njihova prirođenja, veljača 2017., dostupno na: <https://www.refworld.org/docid/59ad4e784.html>.

Primjeri iz odabраниh država

Francuska

- Centralizirani upravni postupak za utvrđivanje bezdržavljanstva koji provodi Francuski ured za zaštitu izbjeglica i osoba bez državljanstva (Office Français de Protection des Réfugiés et Apatrides ili OFPRA).
- Zaštita osoba bez državljanstva uključena je u francuski Zakon o azilu iz 1952. Članak L812 zakona Code de l'entrée et du séjour des étrangers et du droit d'asile (izmjene i dopune od 29. srpnja 2015.) utvrđuje pojedinosti postupka.
- Dobre prakse uključuju sljedeće:
 - *postupak podnošenja zahtjeva dostupan je svim pojedincima u Francuskoj bez ikakvog uvjeta u pogledu zakonitog boravka i bez vremenskih ograničenja*
 - *raspodjela tereta dokazivanja, u praksi*
 - *saslušanja, u praksi*
 - *pristup uslugama tumača*
 - *pravo podnošenja žalbe na negativnu prvostupanjsku odluku iako se ne odobrava automatski zakonit boravak do završetka postupka*
 - *mogućnost sudskog preispitivanja odluke.*
- Postupke za utvrđivanje bezdržavljanstva i azila provode odvojeni odjeli u sklopu OFPRA-e. Međutim, ako pojedinac podnese zahtjeve i za utvrđivanje statusa izbjeglice i za utvrđivanje statusa osobe bez državljanstva, ta se dva postupka utvrđivanja spajaju i tijela vlasti za azil mogu pojedincu priznati kombinirani status „izbjeglice bez državljanstva”. Status izbjeglice pruža sveobuhvatniju zaštitu od statusa osobe bez državljanstva, koju „izbjeglica bez državljanstva” uživa.

Francuski ured za zaštitu izbjeglica i osoba bez državljanstva (OFPRA) od 1952. godine ima mandat osigurati pravnu i upravnu zaštitu osoba bez državljanstva. To Francusku čini državom s najdugovječnijim postupkom za utvrđivanje bezdržavljanstva. Točni načini provedbe ovog postupka razrađeni su u upravnoj i sudskoj praksi³⁰ umjesto zakonodavnim ili podzakonskim aktima.

Za pokretanje postupka pojedinac se mora obratiti OFPRA-i i zatražiti obrazac zahtjeva. Zahtjev je potrebno podnijeti na francuskom jeziku i mora sadržavati osobne podatke poput datuma i mjesta rođenja, kao i razlog podnošenja zahtjeva za status osobe bez državljanstva. Nakon zaprimanja obrazac zahtjeva mora se ispuniti i podnijeti zajedno sa svim popratnim dokumentima centraliziranom specijaliziranom odjelu za pitanja bezdržavljanstva unutar OFPRA-e koji se nalazi u Parizu. Postupak podnošenja zahtjeva besplatan je. Nakon podnošenja zahtjeva izdaje se potvrda o prijavi, no ona podnosiocu zahtjeva ne dodjeljuje nikakav konkretan pravni status, kao što je primjerice privremeni boravak, dok se zahtjev obrađuje.

Francuski postupak za utvrđivanje bezdržavljanstva u početnoj fazi nema izriekom propisan suspenzivni učinak na aktivnosti provođenja zakona o imigraciji, npr. na provođenje naloga za prisilno udaljenje. Međutim, podnosioci zahtjeva mogu u tu svrhu podnijeti hitnu upravnu žalbu. Ako pojedinac podnosi zahtjeve i za azil i za status osobe bez državljanstva, OFPRA će spojiti ta dva zahtjeva, a odgovornost za odlučivanje o njima preuzima OFPRA-in odjel za azil koji ima ovlasti priznati kombinirani status „izbjeglice bez državljanstva”. Zahtjev za međunarodnu zaštitu ispituje se prvi.³¹ Odjeli zaduženi za postupke utvrđivanja statusa izbjeglice i statusa osobe bez državljanstva usko surađuju. U praksi podnosioci zahtjeva koji su podnijeli zahtjev za utvrđivanje statusa izbjeglice i za koje se utvrdi da ne ispunjavaju uvjete za taj status odjel za utvrđivanje statusa izbjeglice upućuje na postupak za utvrđivanje bezdržavljanstva kada utvrdi postojanje elemenata koji ukazuju na potencijalno bezdržavljanstvo.

Iako podnositelj zahtjeva snosi teret dokazivanja u sklopu francuskog upravnog i zakonodavnog okvira, u praksi je teret dokazivanja u sklopu francuskog postupka za utvrđivanje bezdržavljanstva raspodijeljen.

30 Informacije o postupkovnim pravilima za francuski postupak za utvrđivanje bezdržavljanstva dostupne su na internetskoj stranici OFPRA-e, dostupno na: <https://www.ofpra.gouv.fr/fr/apatrie/procedure>.

31 OFPRA, Guide des Procédures à l'OFPR, 2018., str. 45, dostupno na: https://ofpra.gouv.fr/sites/default/files/atoms/files/guide_des_procedures_ofpra_-_juillet_2018.pdf.

O zahtjevu za utvrđivanje bezdržavljanstva odlučuje se na temelju svih dostupnih dokaza koji su „dostatno precizni i ozbiljni”.³²

Saslušanja nisu obvezna. OFPRA neće saslušati podnositelja zahtjeva ako se odluka može donijeti na temelju zahtjeva. U praksi se većinu podnositelja zahtjeva poziva na saslušanje koje se odvija u prostorijama OFPRA-e ili se provodi audiovizualnim komunikacijskim sredstvima. Po potrebi OFPRA besplatno osigurava tumačenje tijekom saslušanja. Maloljetnici se saslušavaju u prisutnosti zakonskog zastupnika (osobe nositelja roditeljske odgovornosti ili pojedinca koji je u zakonskom postupku imenovan posebnim skrbnikom). U slučaju maloljetnika bez pratnje, javni tužitelj imenuje ad hoc zastupnika. Ispitivač će istražiti s kojim državama pojedinac možda ima veze i bi li se mogao smatrati državljaninom bilo koje od tih država.

Ispitivač ima pristup relevantnom zakonodavstvu o državljanstvu iz OFPRA-ina odjela za istraživanje. OFPRA također ima ovlasti istraživati tvrdnje podnositelja zahtjeva. U nekim slučajevima OFPRA se obraća francuskim konzularnim predstavništvima u relevantnim državama tražeći savjete o pravnim vezama podnositelja zahtjeva s tom državom. Ako podnositelj zahtjeva ne tvrdi da je u strahu od proganjanja, OFPRA se može obratiti službenim predstavništvima relevantnih stranih vlasti, bilo u francuskoj ili putem francuskih konzularnih predstavništva u inozemstvu, kako bi dobila dodatne informacije o pojedincu.

OFPRA nema vremensko ograničenje za donošenje odluka o zahtjevima za utvrđivanje statusa osobe bez državljanstva. U praksi utvrđivanje bezdržavljanstva obično traje nekoliko mjeseci, iako postupak može trajati i dulje ako se OFPRA obraća stranim vlastima za dodatne informacije. Kada podnositelj zahtjeva za utvrđivanje statusa osobe bez državljanstva može steći francusko državljanstvo (npr. ako je rođen bez državljanstva u Francuskoj) ili strano državljanstvo, OFPRA o toj mogućnosti obavještava podnositelja zahtjeva i upućuje ga relevantnim vlastima.

Pojedinci koji prime negativnu odluku o svojem zahtjevu za utvrđivanje statusa osobe bez državljanstva o tome se obavještavaju pisanim putem i daje im se obrazloženje odluke. U obavijesti je opisan postupak podnošenja žalbe na tu odluku i rok za njezino podnošenje.³³

³² La qualité d'apatride ne se présume pas. Elle doit être établie dans tous les éléments qui la déterminent par des preuves suffisamment précises et sérieuses.

³³ Loi n° 2015-925 du 29 juillet 2015 relative à la réforme du droit d'asile, članak 6., dostupno na: https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexteArticle.do?sessionId=DD467A870AFAE085AAA859A9FFF6EC04.tpdila12v_2?idArticle=JORFARTI000030949518&cidTexte=JORFTEXT000030949483&dateTexte=29990101&categorieLien=id

Podnositelji zahtjeva mogu podnijeti žalbu upravnom sudu provincije ili pokrajine u kojoj žive u roku od dva mjeseca. Protiv odluke upravnog suda može se podnijeti žalba Upravnom žalbenom sudu, a zatim najvišem upravnom žalbenom sudu, Conseil d'Etat. Svi se žalbeni postupci odvijaju na temelju pisane evidencije početnog upravnog postupka po zahtjevu koji je provela OFPRA. Podnositelji zahtjeva mogu zatražiti besplatnu pravnu pomoć u žalbenim postupcima.³⁴ Podnesene žalbe na postupke za utvrđivanje bezdržavljanstva nemaju suspenzivni učinak, što znači da se nalozi o protjerivanju mogu provoditi dok je žalbeni postupak u tijeku.

Do 2019. godine vlasti su pojedincima izdavale dozvole za privremeni boravak koje su vrijedile godinu dana i mogle su se produživati tri godine. Kako bi podnositelji zahtjeva bili u stabilnijem pravnom položaju i kako bi im se smanjio upravni teret povezan s obnovom dokumenata, Vlada je 2019. godine produžila trajanje privremene boravišne dozvole na četiri godine.³⁵ Nakon razdoblja od četiri godine, dozvola za privremeni boravak pretvara se u boravišnu dozvolu koja vrijedi deset godina i može se obnavljati.³⁶

Pojedinci kojima je priznat status osobe bez državljanstva u Francuskoj primaju brošuru koja je dostupna i putem interneta i u kojoj se navode njihova prava i obveze, uključujući vrstu boravišne dozvole na koju osobe bez državljanstva imaju pravo, te implikacije za članove njihove obitelji.³⁷ Bračni partneri i djeca mlađa od 19 godina pojedinaca kojima je priznat status osobe bez državljanstva mogu podnijeti zahtjev za spajanje obitelji francuskom konzulatu u državi u kojoj borave. Pojedinci kojima je priznat status osobe bez državljanstva imaju pravo na rad i obrazovanje te mogu zatražiti putnu ispravu.

Ako pojedinac kojem je priznat status osobe bez državljanstva u Francuskoj nema isprave o građanskom statusu iz države podrijetla, poput rodnog lista, i ako ne može pribaviti takve dokumente, OFPRA ih može izdati. To osobama bez državljanstva omogućuje da ostvaruju svoja prava, primjerice, pravo na sklapanje braka u Francuskoj, jer je rodni list potreban za takav korak.

34 Loi n° 91-647 du 10 juillet 1991 relative à l'aide juridique, članak 3., dostupno [ovdje](#)

35 Code de l'entrée et du séjour des étrangers et du droit d'asile, čl. L313-26, dostupno [ovdje](#)

36 Ibid.

37 OFPRA, Livret d'accueil pour les personnes reconnues apatrides, dostupno na: https://www.ofpra.gouv.fr/sites/default/files/atoms/files/livret_dinformatons_apatrides.pdf

Godine 2018. OFPRA je zaprimila 420 zahtjeva za utvrđivanje statusa osobe bez državljanstva.³⁸ Od tih zahtjeva, 40,7 posto podnijeli su ljudi iz Afrike, 23,8 posto ljudi s azijskog kontinenta, a 34,8 posto ljudi iz europskih država. Saharci su podnijeli 31,4 posto zahtjeva, a Biduni iz Kuvajta 11 posto zahtjeva. Građani bivšeg Sovjetskog Saveza podnijeli su 13 posto zahtjeva. Osobe rođene u Americi podnijele su samo tri zahtjeva (0,7 posto). OFPRA je donijela 327 odluka, od kojih je u njih 71 utvrđeno bezdržavljanstvo. Osim toga, 122 odraslim osobama priznat je status izbjeglice bez državljanstva, a blagi porast tog broja u odnosu na 2017. godinu povezan je s položajem palestinskih i kurdskih zajednica u Siriji.

38 OFPRA, A l'écoute du monde, Rapport d'activité 2018, str. 26, dostupno na: https://www.ofpra.gouv.fr/sites/default/files/atoms/files/ofpra_ra_2018_web_pages_hd.pdf

Mađarska

- Upravni postupak za utvrđivanje bezdržavljanstva provode regionalne uprave Nacionalne glavne uprave u području pitanja stranaca (NDAP).
- Postupak za utvrđivanje bezdržavljanstva uspostavljen je na temelju poglavlja VIII. Zakona II. iz 2007. o prihvatu i pravu boravka državljana trećih zemalja od 1. srpnja 2007. i Vladine uredbe 114/2007 (V. 24.) o provedbi Zakona II. iz 2007. o prihvatu i pravu boravka državljana trećih zemalja.
- Dobre prakse uključuju sljedeće:
 - *zahtjevi se prihvaćaju u bilo kojem od sedam regionalnih uprava NDAP-a*
 - *zahtjevi se prihvaćaju neovisno o tome jesu li podneseni usmeno ili pisano i neovisno o jeziku na kojem su podneseni*
 - *podnositeljima se po potrebi daje potvrda o privremenom boravku*
 - *obvezna preliminarna i detaljna osobna saslušanja*
 - *dostupnost pravne pomoći i usluga tumačenja i nepostojanje zahtjeva za dostavu ovjerenog prijevoda u slučaju dokumenata podnesenih na stranom jeziku*
 - *u praksi, raspodjela tereta dokazivanja*
 - *sudjelovanje UNHCR-a u postupcima koji uključuju pristup dokumentima*
 - *mogućnost sudskog preispitivanja negativnih prvostupanjskih odluka*
 - *osiguranje kvalitete u obliku internih i zajedničkih revizija zapisnika sa saslušanja od strane UNHCR-a i NDAP-a*
 - *odluke se temelje na parametrima navedenima u Priručniku o osiguranju kvalitete u postupcima za utvrđivanje bezdržavljanstva (listopad 2012.).*
- Utvrđivanje statusa izbjeglice provodi Uprava za azil NDAP-a i taj je postupak odvojen od postupka za utvrđivanje bezdržavljanstva koji provode Uprave za pitanja stranaca iste agencije.

Godine 2007. Mađarska je izmijenila i dopunila svoj Zakon o strancima³⁹ u kojem je uspostavila namjenski postupak za utvrđivanje bezdržavljanstva u nadležnosti tijela vlasti za pitanja stranaca. Zakonom je propisano da bilo koji pojedinac koji boravi u Mađarskoj može pokrenuti postupak. Međutim, uvjet da podnositelji zahtjeva moraju zakonito boraviti u državi narušio je cilj i svrhu Konvencije iz 1954. Ključnom odlukom mađarskog Ustavnog suda iz veljače 2015. godine taj je zahtjev ukinut jer krši međunarodno pravo.⁴⁰

Podnositelj zahtjeva može pokrenuti postupak podnošenjem usmenog ili pisanog zahtjeva u jednoj od sedam regionalnih uprava Nacionalne glavne uprave u području pitanja stranaca (NDAP), ovisno o mjestu u kojem je pojedinac smješten ili boravi u Mađarskoj. Ako je zahtjev podnesen usmeno, a postupak za utvrđivanje bezdržavljanstva ne može se pokrenuti po službenoj dužnosti, Zakon o strancima mađarskim vlastima omogućuje da obavijeste pojedince koji su pokazali naznake potencijalnog bezdržavljanstva da mogu podnijeti zahtjev za utvrđivanje statusa osobe bez državljanstva. Postupak podnošenja zahtjeva besplatan je.

U pravilu se zasebni zahtjevi za utvrđivanje bezdržavljanstva i statusa izbjeglice mogu razmatrati istovremeno. Međutim, do trenutka objavljivanja ovog dokumenta, postupak za utvrđivanje bezdržavljanstva obustavljen je u odnosu na sve pojedince koji su podnijeli i zahtjeve za azil i zahtjeve za utvrđivanje statusa osobe bez državljanstva, i prvo je ispitan njihov zahtjev za azil.

Nakon podnošenja zahtjeva, provodi se preliminarno saslušanje tijekom kojeg se podnositelja zahtjeva obavještava o njegovim pravima i obvezama tijekom postupka. U ovoj se fazi evidentiraju osnovne osobne informacije koje uključuju, među ostalim, mjesto i datum rođenja, bračni/obiteljski status, relevantne informacije o članovima obitelji, uobičajeno boravište, smještaj u Mađarskoj i posjedovanje identifikacijskih i/ili putnih isprava. Podnositelja se naknadno poziva na detaljno saslušanje. U iznimnim slučajevima u kojima podnositelj zahtjeva podnese dokaze koji u dostatnoj mjeri potkrepljuju zahtjev za utvrđivanje statusa osobe bez državljanstva tijekom prvog saslušanja, vlasti mogu provoditi preliminarno i detaljno saslušanje istovremeno.

39 Poglavlje VIII., Zakon II. iz 2007. o prihvatu i pravu boravka državljana trećih zemalja i Vladina uredba 114/2007 (V. 24.) o provedbi Zakona II. iz 2007. o prihvatu i pravu boravka državljana trećih zemalja [Mađarska], Zakon II. iz 2007., (Zakon o strancima), 1. srpnja 2007., dostupno na: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4979cae12.html>

40 Vidjeti Rezoluciju 6/2015 (II.25.) Ustavnog suda o utvrđivanju je li izraz „zakonito” u članku 76. stavku 1. Zakona br. II iz 2007. o uvjetima za ulazak i boravak državljana trećih zemalja protivom Temeljnem zakonu i ukidanje istoga, Mađarska: Ustavni sud, 25. veljače 2015., dostupno na: <http://www.refworld.org/docid/5542301a4.html>. Ustavni sud ukinuo je sporne zakonske odredbe od 30. rujna 2015.

Tijekom saslušanja podnositeljima zahtjeva omogućen je pristup uslugama tumačenja. Ako je podnositelj zahtjeva dijete bez pratnje, imenuje mu se posebni skrbnik koji zastupa interese djeteta tijekom saslušanja. Podnositelj zahtjeva prima potvrdu o privremenom boravku koja vrijedi za vrijeme trajanja postupka ako toj osobi nije na drugi način dopušten boravak u državi. Međutim, u praksi vlasti za imigraciju ne izdaju potvrde o privremenom boravku za potrebe provođenja postupka za utvrđivanje bezdržavljanstva svim osobama u imigracijskom pritvoru ili osobama za koje se može provesti postupak protjerivanja.

Zakonom je propisana obveza podnositelja zahtjeva da „dokaže ili potkrijepi” svoj status osobe bez državljanstva tako što će, među ostalim, navesti svoje mjesto rođenja, mjesto prethodnog stalnog ili privremenog boravišta i državljanstvo svojih roditelja i članova obitelji. Izraz „potkrijepiti” ukazuje na niži standard dokazivanja od standarda u, primjerice, kaznenom postupku. Službenik će uzeti u obzir dokumente koje je podnositelj zahtjeva dostavio bez da traži službeni prijevod ili ovjeru tih dokumenata što je obično slučaj u drugim upravnim postupcima koji se provode na temelju Zakona o strancima.

Teret dokazivanja u postupku utvrđivanja bezdržavljanstva dijeli se na način da mađarske vlasti moraju pružiti upravnu pomoć radi utvrđivanja relevantnih činjenica ako podnositelj zahtjeva to zatraži, primjerice, obraćanjem stranim vlastima da dopune činjenice koje je dostavio podnositelj zahtjeva. UNHCR može sudjelovati u bilo kojoj fazi postupka na zahtjev podnositelja zahtjeva ili uz njegovu suglasnost. UNHCR može pružiti upravnu pomoć podnositelju zahtjeva, a imigracijske vlasti dijele i upravne i sudske odluke s UNHCR-om.

Ispitivači moraju donijeti odluku o zahtjevu za utvrđivanje statusa osobe bez državljanstva u roku od 60 dana. Voditelj tijela za pitanja stranaca može produžiti taj rok za dodatan 21 dan. Međutim, zakon tijelu koje provodi postupak omogućuje da bez ograničenja obustavi postupak ako se drugom tijelu vlasti (npr. Ministarstvu vanjskih poslova ili nekom tijelu druge države) treba obratiti za dodatne informacije. S obzirom na to da se to učestalo događa u postupcima za utvrđivanje bezdržavljanstva, ti postupci obično u praksi traju duže od propisanog broja dana.

Pojedincima kojima je priznat status osobe bez državljanstva izdaje se boravišna dozvola iz humanitarnih razloga koja vrijedi najviše tri godine i koja se može produljivati za razdoblja od jedne godine. Nakon pet godina, ili u specifičnim slučajevima nakon tri godine, osoba bez državljanstva ispunjava uvjete za podnošenje zahtjeva za stalni boravak i može prijaviti prebivalište.

Nakon tri godine stalnog boravka s prijavljenim prebivalištem, osoba bez državljanstva može podnijeti zahtjev za prirođenje, odnosno pod povoljnijim uvjetima u usporedbi sa stranim državljanima koji su podnijeli zahtjev za prirođenje. Naime, strani državljani moraju dokazati stalni boravak u trajanju od osam godina. Imigracijske vlasti mogu na zahtjev izdati putnu ispravu koja vrijedi jednu godinu.

Pojedinci čiji je zahtjev za utvrđivanje statusa osobe bez državljanstva odbijen mogu podnijeti zahtjev za sudsko preispitivanje negativne odluke Upravnom i radnom sudu u Budimpešti u roku od 15 dana od primitka odluke. Sud obrazlaže odbijanje zahtjeva, a podnositelji zahtjeva mogu podnijeti dodatnu žalbu Regionalnom žalbenom sudu u Budimpešti i, u nekim slučajevima, Vrhovnom sudu zvanom Curia (najviši sud), kao sudu trećeg stupnja.

Godine 2011. Mađarska se obvezala poboljšati svoj postupak za utvrđivanje bezdržavljanstva uvođenjem mehanizma osiguranja kvalitete sličnog mehanizmu koji je uspostavljen za utvrđivanje status izbjeglice. U tu je svrhu prednik NDAP-a potpisao sporazum s UNHCR-om 2012. godine u svrhu revizije djelotvornosti provedbe postupka. Taj je projekt doveo do uspostave mehanizma osiguranja kvalitete u sklopu NDAP-a, uključujući izradu Priručnika o osiguranju kvalitete u postupcima za utvrđivanje bezdržavljanstva i predložaka za saslušanja i odluke koje službenici trebaju upotrebljavati u radu na predmetu. Redovite razmjene znanja i obuke u kojima sudjeluju NDAP i UNHCR doprinose usklađenom donošenju odluka te prepoznavanju i rješavanju problema u provedbi postupka za utvrđivanje bezdržavljanstva.

Od 2008. do 2019. godine zaprimljeno je 285 zahtjeva za utvrđivanje statusa osobe bez državljanstva. Ukupna stopa priznavanja statusa bila je 68 posto. Do prosinca 2019. status osobe bez državljanstva priznat je u odnosu na 146 pojedinaca u Mađarskoj. Većinu prihvaćenih zahtjeva podnijeli su podnositelji zahtjeva iz bivšeg Sovjetskog Saveza i bivše Jugoslavije.

Meksiko

- Uspostavljen je formalni postupak za utvrđivanje bezdržavljanstva u skladu sa Zakonom o migracijama (2011.) i pripadajućim Propisima (2012.).
- Dobre prakse uključuju sljedeće:
 - *ista definicija osobe bez državljanstva kao i Konvenciji iz 1954.*
 - *jednakost na temelju zakona onih osoba čije je državljanstvo ocijenjeno nedjelotvornim*
 - *pravo da osoba bude obaviještena o 1) pravu da zatraži azil i da zatraži priznavanje statusa osobe bez državljanstva te 2) pravu na žalbu protiv negativne odluke*
 - *oslobođenje od 1) obveze posjedovanja vize za ulazak u državu i 2) vremenskih ograničenja za podnošenje zahtjeva za boravišnu iskaznicu*
 - *izričit uvjet da se pitanja povezana s postupkom za utvrđivanje bezdržavljanstva rješavaju u skladu s relevantnim međunarodnim sporazumima kojih je Meksiko država ugovornica, uključujući Konvenciju iz 1954. i Američki konvenciju o ljudskim pravima*
- *odjeljivanje stalnog boravka nakon priznavanja statusa osobe bez državljanstva.*

Godine 2011. u Meksiku su doneseni Zakon o migracijama⁴¹ i pripadajući propisi kojima je uspostavljen formalni postupak za utvrđivanje bezdržavljanstva koji je počeo funkcionirati 2012. godine.⁴²

Postupak za utvrđivanje bezdržavljanstva većinski je reguliran člankom 150. Propisa uz Zakon o migracijama (Propisi). U skladu s tim Propisima, zahtjeve za utvrđivanje statusa osobe bez državljanstva zaprima Nacionalni institut za migracije (INM). Sljedećeg radnog dana nakon primitka zahtjeva INM mora zatražiti pravno mišljenje Meksičke komisije za izbjeglice (COMAR), tijela koje se prije svega bavi odlučivanjem o izbjegličkom statusu. COMAR zatim ima 45 radnih dana za dostavu svojeg pravnog mišljenja INM-u, a u svrhu izrade tog mišljenja može prikupljati potrebne informacije.

41 Dostupno na španjolskom jeziku na: http://www.diputados.gob.mx/LeyesBiblio/pdf/LMigra_301014.pdf

42 Dostupno na španjolskom jeziku na: http://www.dof.gob.mx/nota_detalle.php?codigo=5270615&fecha=28/09/2012.

COMAR je obvezan barem jednom saslušati podnositelja zahtjeva i upotrebljavati usluge tumača ako podnositelj zahtjeva ne može komunicirati na španjolskom jeziku. Nakon što COMAR dostavi svoje mišljenje INM formalno odlučuje o statusu osobe bez državljanstva pisanim putem i, ako se za određenu osobu utvrdi da je osoba bez državljanstva, odmah izdaje potvrdu o tome. Pojedincu kojem je priznat status osobe bez državljanstva izdaje se iskaznica stalnog boravka u razdoblju od pet dana do jednog mjeseca nakon izdavanja potvrde o bezdržavljanstvu. Taj pojedinac može naknadno zatražiti druge identifikacijske i putne isprave.

Ako se za podnositelja utvrdi da nije bez državljanstva, podnositelj može podnijeti žalbu na tu odluku ili zahtjev za drukčiji pravni status na temelju zakona, poput statusa na temelju iskaznice privremenog posjetitelja koja se izdaje iz humanitarnih razloga. Ti razlozi mogu biti to što je podnositelj dijete bez pratnje, u Meksiku mu se nalazi član uže obitelji u teškom zdravstvenom stanju, žrtva je ili svjedok kaznenog djela počinjenog u Meksiku, u Meksiku je zbog spajanja obitelji itd. Nakon postupka za utvrđivanje bezdržavljanstva, neovisno o ishodu tog postupka, osoba može podnijeti zahtjev za utvrđivanje statusa izbjeglice.

Republika Moldavija

- Moldavija je svoj postupak za utvrđivanje bezdržavljanstva uspostavila 28. prosinca 2011. uvođenjem Poglavlja X. (1) u Zakon o režimu za strance.
- Centralizirani upravni postupak za utvrđivanje bezdržavljanstva provodi Jedinica za bezdržavljanstvo i informiranje u sklopu Uprave za azil i integraciju koja je dio Ureda za migracije i azil Ministarstva unutarnjih poslova (nadležno tijelo za strance).
- Dobre prakse uključuju sljedeće:
 - *zahtjeve podnose tijela vlasti po službenoj dužnosti*
 - *zahtjevi se prihvataju usmeno ili pisano i na svim jezicima*
 - *obvezno saslušanje u roku od 15 dana od podnošenja zahtjeva*
 - *pravo na zakonsko zastupanje*
 - *pravo na usluge tumača*
 - *posebna zaštita za djecu bez pratnje i osobe s mentalnim oštećenjima kojima je potreban posebni skrbnik*
 - *pravo na boravak za vrijeme postupka po zahtjevu*
 - *raspodjela tereta dokazivanja*
 - *odluke se donose u pisanom obliku u roku od šest mjeseci s mogućnošću produživanja za mjesec dana, pri čemu produživanja ne smiju trajati više od dodatnih šest mjeseci*
 - *mogućnost sudskog preispitivanja negativne prvostupanjske odluke*
 - *UNHCR-u je omogućen pristup zahtjevima i odlukama.*

Godine 2011. Republika Moldavija usvojila je zakonodavstvo kojim se uspostavlja postupak za utvrđivanje bezdržavljanstva uvođenjem Poglavlja X. (1) u Zakon o režimu za strance (moldavski zakon).⁴³ To zakonodavstvo sadrži detaljne odredbe o načinu provedbe postupka. Zahtjev za utvrđivanje statusa osobe bez državljanstva može podnijeti pojedinac ili ga po službenoj dužnosti može podnijeti Ured za migracije i azil Ministarstva unutarnjih poslova (Ured za migracije i azil). Uprava za azil i integraciju koja je dio Ureda za migracije i azil ima specijaliziranu upravnu jedinicu koja se bavi pitanjima bezdržavljanstva i informiranja.

Zahtjev je moguće podnijeti usmeno ili pisano i besplatan je. Podnositeljima zahtjeva koji se ne služe jezikom države bit će dodijeljen tumač, a podnositelji imaju i pravo na zakonsko zastupanje. Zahtjev mora sadržavati jasan i detaljan opis činjenica, uključujući dokaze koji potkrepljuju zahtjev za utvrđivanje bezdržavljanstva, te u njemu mora biti navedeno mjesto rođenja osobe, identitet i podrijetlo roditelja te zemlje uobičajenog boravišta. Ako podnositelj ne može dostaviti nikakve dokumente iz razloga van njegove kontrole, nadležno tijelo za strance donosi odluku o njegovu statusu osobe bez državljanstva na temelju dostupnih dokumenata (članak 87. stavak 6.). Nakon podnošenja zahtjeva, nadležno tijelo za strance usmeno obavještava podnositelja zahtjeva o njegovim pravima i obvezama tijekom postupka.

Moldavski zakon propisuje da se podnositelje zahtjeva mora saslušati u roku od 15 radnih dana od ponošenja zahtjeva. Saslušanje se bilježi u pisanom obliku i mora sadržavati informacije o identitetu podnositelja zahtjeva, vrste podnesenih dokaza, pojedinosti o svim podnesenim dokumentima kao što su njihova valjanost, mjesto izdavanja i tijelo koje ih je izdalo, građanski status, zaposlenje, obrazovanje i mjesto boravka podnositelja u Republici Moldaviji. Tijekom saslušanja podnositelj mora objasniti razloge za podnošenje zahtjeva za utvrđivanje bezdržavljanstva i iznijeti sve dodatne dostupne dokaze.

Podnositeljima zahtjeva za utvrđivanje statusa osobe bez državljanstva dodjeljuje se pravo boravka u Republici Moldaviji tijekom ispitivanja njihova zahtjeva te ih je s teritorija države moguće udaljiti samo iz razloga nacionalne sigurnosti i javnog poretka. Podnositelji zahtjeva imaju pravo na rad. Zaposleni podnositelji zahtjeva automatski se uključuju u sustav obveznog zdravstvenog osiguranja i sustav socijalne zaštite.

Moldavski zakon posebno uzima u obzir posebnu zaštitu koja je potrebna djeci bez pratnje i osobama s mentalnim oštećenjima, koje treba zastupati posebni skrbnik. Po završetku saslušanja bilješku o saslušanju potpisuje podnositelj zahtjeva i ispitivač, a u njoj se navodi i je li u saslušanju sudjelovao tumač ili skrbnik.

⁴³ Zakon o izmjeni i dopuni određenog zakonodavnog dokumenta koji je Parlament Republike Moldavije donio 28. prosinca 2011., dostupno na: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4fbdf662.htm>

Dok se zahtjev obrađuje podnositelj može dostaviti dodatne dokaze koji potkrepljuju njegov zahtjev za utvrđivanje bezdržavljanstva (članak 87. stavak 1). Ispitivač donosi odluku na temelju svih dostupnih dokaza u roku od šest mjeseci od datuma registracije zahtjeva. Taj se rok može produljivati za po mjesec dana, a ukupno najviše za šest dodatnih mjeseci.

U praksi je teret dokazivanja bezdržavljanstva raspodijeljen. Podnositelji zahtjeva obvezni su u potpunosti surađivati s vlastima dostavom svih dostupnih dokaza o svojem statusu i pojavljivanjem pred vlastima na onoliko saslušanja koliko je potrebno. Ispitivač je obvezan prikupiti dodatne dokaze o predmetu podnositelja zahtjeva, uključujući obraćanjem stranim vlastima ili moldavskim veleposlanstvima i konzularnim uredima u inozemstvu. Konkretno, nadležno tijelo za strance treba poduzeti potrebne korake da bi prikupilo informacije iz podnositeljeva mjesta rođenja, mjesta boravišta ili bivšeg stalnog prebivališta i zatražiti informacije od strane države čiji su članovi obitelji podnositelja zahtjeva državljani. Zakonodavstvo ne uspostavlja standard dokazivanja u postupku za utvrđivanje bezdržavljanstva, no u praksi je standard isti kao u postupku azila, odnosno bezdržavljanstvo se mora utvrditi u „razumnoj mjeri”. Pojedinač se smatra osobom bez državljanstva osim ako i sve dok se ne zaprime dokazi koji potvrđuju da je pojedinac državljanin neke države. Ako strane vlasti ne odgovore na zahtjev za informacijama koji su uputile moldavske vlasti, to se tumači kao da ta država podnositelja zahtjeva ne smatra svojim državljaninom. Ako se informacije koje potvrđuju državljanstvo pojedinca zaprime nakon što mu se prizna status osobe bez državljanstva, moldavski zakon omogućuje ukidanje statusa osobe bez državljanstva.

Odluka o prihvaćanju ili odbijanju zahtjeva za utvrđivanje statusa osobe bez državljanstva mora biti dostavljena dotičnom pojedincu u roku od tri radna dana od donošenja odluke. Podnositelji zahtjeva moraju biti obaviješteni o razlozima negativne odluke. Protiv negativne odluke može se podnijeti žalba na sudu u skladu s moldavskim pravnim procedurama.

Pojedincima kojima je priznat status osobe bez državljanstva odobrava se stalni boravak i daju im se odgovarajuće identifikacijske isprave čija valjanost ovisi o dobi osobe. Primjerice, identifikacijske isprave za djecu valjane su od rođenja do dobi od deset godina (a zatim se mogu obnoviti), dok se identifikacijske isprave osoba u dobi od 45 i više godina izdaju kao trajni dokumenti. Na zahtjev se izdaje i putna isprava. Pojedinci kojima je priznat status osobe bez državljanstva uživaju sva prava, slobode i obveze propisane moldavskim pravom. Usto mogu ostvariti korist od namjenskih aktivnosti socijalne integracije koje provodi Ministarstvo kulture i pohađati besplatnu nastavu jezika koju strancima nudi Ministarstvo obrazovanja, kulture i istraživanja. Osobe bez državljanstva ostvaruju pravo na spajanje obitelji po istoj osnovi kao i moldavski državljani.

Člankom 87. stavkom 11. Moldavskog zakona propisano je da UNHCR može zatražiti pristup informacijama o zahtjevima za priznavanje statusa osobe bez državljanstva, saslušanjima podnositelja zahtjeva i donesenim odlukama, uz suglasnost podnositelja zahtjeva. UNHCR također identificira i savjetuje potencijalne osobe bez državljanstva i upućuje ih Uredu za migracije i azil ili partnerskoj nevladinoj organizaciji koja pomaže pojedincima u pripremi zahtjeva.

Osobe bez državljanstva mogu podnijeti zahtjev za prirođenje ako su zakonito boravile u Moldaviji više od osam godina. Zakonit boravak računa se od vremena podnošenja zahtjeva za utvrđivanje statusa osobe bez državljanstva. Radi se o kraćem razdoblju boravka od onog propisanog za strance koji iznosi najmanje deset godina.

Od uspostave postupka za utvrđivanje bezdržavljanstva 2011. godine do prosinca 2019. godine 1144 osobe podnijele su zahtjeve, a 355 postupaka po takvom zahtjevu završilo je priznavanjem statusa osobe bez državljanstva. Treba napomenuti da među 279 pojedinaca čiji su zahtjevi odbijeni, neki su odbijeni na temelju činjenice da ti pojedinci ispunjavaju uvjete za podnošenje zahtjeva za stjecanje moldavskog državljanstva i stoga su upućeni za to odgovarajućoj državnoj ustanovi. Mnogima od tih podnositelja zahtjeva dano je moldavsko državljanstvo.

Paragvaj

- Paragvaj je uspostavio svoj postupak za utvrđivanje bezdržavljanstva 19. rujna 2018. donošenjem Zakona br. 6.149. o zaštiti i olakšavanju prirođenja osoba bez državljanstva.
- Postupak za utvrđivanje bezdržavljanstva provodi Nacionalna komisija za izbjeglice (CONARE).
- Dobre prakse uključuju sljedeće:
 - *zahtjevi se mogu podnijeti usmeno ili pisano, osobno ili putem zakonskog zastupnika*
 - *pruža se besplatna specijalizirana pravna pomoć*
 - *podnositelji imaju pravo na onoliko saslušanja koliko je potrebno da bi se o zahtjevu odlučilo*
 - *u postupku se u obzir uzimaju dob i raznolikost*
 - *raspodjela tereta dokazivanja*
 - *pojedincima kojima je priznat status osobe bez državljanstva i članovima njihovih obitelji izdaju se identifikacijske i putne isprave*
 - *mogućnost žalbe*
 - *postupci za olakšavanje prirođenja pojedinaca kojima je priznat status osobe bez državljanstva.*

Nakon pristupanja Konvenciji iz 1954. u srpnju 2014. i naknadnog usvajanja Brazilskeg akcijskog plana, Paragvaj se obvezao uspostaviti postupak za utvrđivanje bezdržavljanstva u prosincu 2014. Godine 2016. Paragvaj je prihvatio i preporuku danu u sklopu Univerzalnog periodičnog pregleda da uspostavi postupak za utvrđivanje bezdržavljanstva kako bi se osigurala zaštita osoba bez državljanstva koje nisu izbjeglice.⁴⁴ Godine 2017. UNHCR je Paragvaju pružio tehničku podršku u izradi nacrtu zakona kojim se uspostavlja postupak za utvrđivanje bezdržavljanstva i uvode se postupci za olakšavanje prirođenja, a zakon je donesen u rujnu 2018.⁴⁵

Odredbe o uspostavi postupka za utvrđivanje bezdržavljanstva temelje se na UNHCR-ovu Nacrtu članaka o zaštiti osoba bez državljanstva i mogućnostima njihova prirođenja. Nacrt članaka upućuje na preporuku iz Brazilskeg akcijskog plana da se postupak utvrđivanja bezdržavljanstva uključi u područja nadležnosti Nacionalne komisije za izbjeglice (CONARE) ili ekvivalentnog tijela. Taj se pristup slijedio u paragvajskom zakonu. Jednom od zakonskih odredbi proširen je naziv Nacionalne komisije za izbjeglice u „Nacionalnu komisiju za osobe bez državljanstva i izbjeglice” (CONARE). Na taj je način tijelo koje ima iskustva s utvrđivanjem statusa izbjeglice odgovorno i za utvrđivanje statusa osobe bez državljanstva.

Zahtjev se može podnijeti usmeno ili pisano, osobno ili putem zakonskog zastupnika. Međutim, bit usmenog zahtjeva potrebno je pisano zabilježiti. Podnositelj ima pravo na zastupanje odvjetnika u svim fazama postupka. Za one bez finansijskih sredstava CONARE olakšava pristup uslugama besplatne pravne pomoći specijalizirane za područje međunarodne zaštite izbjeglica i osoba bez državljanstva. Postupak podnošenja zahtjeva besplatan je za podnositelja zahtjeva i članove njegove obitelji. Nakon podnošenja zahtjeva, Izvršno tajništvo mora obavijestiti podnositelja zahtjeva o njegovim pravima i obvezama u svojstvu podnositelja zahtjeva, te o kriterijima i postupcima za priznavanje statusa osobe bez državljanstva.

Svako javno tijelo koje prepozna osobu koja je potencijalno bez državljanstva taj predmet mora odmah uputiti Izvršnom tajništvu CONARE-a (članak 40.). CONARE će saslušati osobu i upitati ju želi li podnijeti zahtjev za utvrđivanje statusa osobe bez državljanstva.

44 Izvješće radne skupine za Univerzalni periodični pregled – Paragvaj, A/HRC/32/9, 12. travnja 2016., dostupno na: https://ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?si=A/HRC/32/9

45 Ley N° 6.149 – Protección y Facilidades para la Naturalización de las Personas Apátridas, 19. rujna 2018., dostupno na: <https://www.refworld.org/es/topic,57f5047260,57f50920b9,5bac0bc84,0,,LEGISLATION,.html>

Tijela nadležna za pitanja migracija moraju u roku od 24 sata CONARE-u poslati zahtjev za priznavanje statusa osobe bez državljanstva u ime bilo koje osobe koja se pojavi pred takvim tijelom na granici i ne posjeduje potrebne dokumente (članak 39.). Glavna uprava za migracije zatim mora odobriti ulazak osobe u zemlju i obavijestiti podnositelja zahtjeva za priznavanje statusa osobe bez državljanstva da se pojavi pred Izvršnim tajništvom CONARE-a u roku od 48 sati od odobrenja ulaska u zemlju kako bi formalizirala zahtjev.

I status izbjeglice i status osobe bez državljanstva priznaju se ako osoba ispunjava relevantne kriterije. Ako u bilo kojoj fazi postupka podnositelj zahtjeva zatraži priznavanje statusa izbjeglice ili ako Izvršno tajništvo smatra da bi neka osoba mogla ispunjavati uvjete za status izbjeglice, CONARE će obraditi zahtjev u skladu s pravilima i postupcima za utvrđivanje statusa izbjeglice. Ako CONARE utvrdi da podnositelj zahtjeva ne posjeduje rodni list iz zemlje u kojoj je rođen, postupak se obustavlja i predmet se upućuje nadležnom tijelu na kasni upis u matičnu knjigu rođenih. Ako se postupak upućivanja završi tako da osoba nije registrirana kao državljanin, o toj se odluci obavještava CONARE radi nastavka postupka za utvrđivanje bezdržavljanstva.

Podnositelj ima pravo na onoliko saslušanja koliko je potrebno da bi se o zahtjevu odlučilo. Izvršno tajništvo pruža usluge kvalificiranog prevoditelja ili tumača ako jezik koji podnositelj zahtjeva govori nije španjolski. Saslušanja djece provodi specijalizirano osoblje.

Podnositeljima zahtjeva izdaju se identifikacijska isprava i dokument o privremenom boravku koji vrijedi za vrijeme trajanja postupka. Dok se njihov zahtjev obrađuje, podnositelji zahtjeva također imaju pravo na rad i pristup osnovnim zdravstvenim i obrazovnim uslugama u nadležnosti Nacionalne javne uprave.

Zakonom je propisano da se podnositeljima zahtjeva neće izricati nikakve kaznene, migracijske ili upravne sankcije zbog nezakonitog ulaska u Paragvaj ili boravka u njemu (članak 10.). Načelo zabrane protjerivanja (non-refoulement) također je sadržano u zakonu koji propisuje da se podnositelja zahtjeva ili pojedinca kojem je priznat status osobe bez državljanstva neće podvrgnuti postupcima vraćanja, protjerivanja ili izručenja u mjesto u kojem su njegov život, osobna sigurnost ili sloboda ugroženi (članak 12.). Nadalje, podnositelja zahtjeva ili pojedinca kojem je priznat status osobe bez državljanstva neće se protjerivati iz Paragvaja osim iz razloga nacionalne sigurnosti ili javnog poretka (članak 12.).

Zakonski okvir postupka za utvrđivanje bezdržavljanstva uzima u obzir posebne potrebe ranjivih podnositelja zahtjeva. Nacionalno tajništvo za djecu i adolescente utvrđuje je li dijete ili adolescent bez pratnje ili razdvojen od svoje obitelji, bilo odmah po djetetovu dolasku u Paragvaj ili čim postane svjesno djetetove prisutnosti u zemlji. Djeci, adolescentima i osobama s invaliditetom koji utječe na njihovu sposobnost ravnopravnog sudjelovanja u postupku za utvrđivanje bezdržavljanstva dodjeljuje se zakonski zastupnik. CONARE na prvo mjestu stavlja najbolje interese djeteta i zahtjevi koje podnesu djeca ili adolescenti bez državljanstva prioritarno se obrađuju. CONARE je dužan usvojiti razumne mjere kako bi podnositelji s invaliditetom mogli pristupiti sredstvima koja će im pomoći iznijeti svoj predmet i ispuniti zahtjeve postupka za utvrđivanje bezdržavljanstva.

Teret dokazivanja bezdržavljanstva raspodijeljen je između podnositelja zahtjeva i CONARE-a. Podnositelj zahtjeva mora surađivati s Izvršnim tajništvom kako bi se utvrdile činjenice koje opravdavaju njegov zahtjev za utvrđivanje statusa osobe bez državljanstva i mora iznijeti sve dokaze koji su mu na raspolaganju ili koje može razumno pribaviti. Ako podnositelj zahtjeva ne može pribaviti potrebne dokumente od stranih vlasti, CONARE će podnositelju zahtjeva pružiti podršku u pribavljanju tih dokumenata. CONARE se može savjetovati s bilo kojom državom s kojom podnositelj zahtjeva možda ima relevantnu vezu na temelju mjesta rođenja, podrijetla, boravišta, braka ili drugog uvjeta, kako bi potvrdio smatra li ta država podnositelja zahtjeva svojim državljaninom. Savjetovanje sa stranim vlastima provodi Izvršno tajništvo i to samo ako podnositelju zahtjeva nije potrebna izbjeglička zaštita ili drugi komplementarni oblik zaštite. CONARE ne smije podijeliti više informacija od onih koje su strogo potrebne kako bi država s kojom se savjetuje mogla odgovoriti u razumnom roku.

Nakon što se relevantni dokazi prikupe, Izvršno tajništvo priprema tehničko izvješće o meritumu zahtjeva i podnosi ga CONARE-u u roku od devedeset dana. Kad se relevantna činjenica ne može dokazati, CONARE tumači dokaze u korist podnositelja zahtjeva ako cjelokupni zahtjev ukazuje na to da je izjava podnositelja zahtjeva vjerodostojna. Status osobe bez državljanstva utvrđuje se kada dokazi utvrđuju bezdržavljanstvo u „razumnoj mjeri”.

Zakonom je propisano da se o zahtjevu mora odlučiti u roku od šest mjeseci od njegova podnošenja, osim ako je zbog složenosti predmeta potrebno produžiti postupak za dodatno razdoblje od najviše šest mjeseci.

Nakon što se utvrdi status osobe bez državljanstva, osobi se izdaje ista identifikacijska isprava kao i osobama sa stalnim boravkom te putna isprava. Zakonom je propisano spajanje obitelji. Članovi obitelji osobe bez državljanstva koji su državljani druge zemlje imaju pravo na identifikacijsku ispravu i stalni boravak. CONARE će usvojiti sve potrebne mjere da bi se spajanje obitelji olakšalo u Paragvaju.

Na odluku se može žaliti u roku od deset dana kako bi CONARE ponovno razmotrio predmet. Člankom 67. propisano je da je „nakon odluke o žalbi iz prethodnog članka iscrpljen upravni put i otvara se mogućnost pristupa redovnom pravosuđu”. Dok je žalbeni postupak u tijeku, obustavljaju se sve aktivnosti izvršenja naloga o protjerivanju podnositelja zahtjeva iz zemlje (članak 67.).

Da bi se olakšao postupak prirođenja osobe bez državljanstva CONARE i Vrhovni sud podnositelja zahtjeva obavještavaju o kriterijima i uvjetima za prirođenje na jeziku koji podnositelj razumije. Osoba ima pravo na besplatnu pravnu pomoć u svim fazama postupka prirođenja. Osobe bez državljanstva oslobođene su plaćanja naknada, poreza ili troškova povezanih s pribavljanjem dokumenata potrebnih za prirođenje.

Do prosinca 2019. CONARE-u nije podnesen nijedan takav zahtjev.

Prilog 1: Pregled nacionalnih postupaka za utvrđivanje bezdržavljanstva

Argentina: Ley General de Reconocimiento y Protección de Las Personas al Apátridas	
Pravna osnova / tijelo koje donosi odluku	Comisión Nacional para los Refugiados (Nacionalna komisija za izbjeglice).
Uvjeti za pristup	Nema uvjeta za pristupanje postupku.
Podnošenje pisano/usmeno	Zahtjev se može podnijeti usmeno ili pisano.
Centralizirano/decentralizirano	Centralizirani postupak.
Suspenzivni učinak na nalog za udaljavanje	Ne postoje sankcije za nezakonit ulazak ili boravak ako osoba bez odgađanja pristupi vlastima i navede opravdan razlog za nezakonit ulazak ili boravak.
Pravo boravka za vrijeme trajanja postupka	Podnositelja se može protjerati samo iz razloga nacionalne sigurnosti ili javnog poretka. Podnositelju se izdaje privremeni dokument koji mu dodjeljuje pravo boravka.
Saslušanje	Da, obvezno.
Pravna pomoć	Da.
Teret dokazivanja	Raspodjeljuje se.
Pravo na žalbu	Da.
Olakšano prirođenje	Da.

Brazil: Poglavlje III., odjeljak 2. [novog Zakona o migracijama, br. 13.445](#); poglavlje V., članak 96. stavak 8. [Uredbe br. 9.199](#), studeni 2017.; [Pravilnik ministra br. 5](#)

Pravna osnova / tijelo koje donosi odluku	<p>Ministro de Estado da Justiça e Segurança Pública (državni ministar pravosuđa i javne sigurnosti).</p> <p>Nepovezano s nadležnim tijelom za azil. Međutim, postupak se nastavlja nakon savjetovanja s Nacionalnim odborom za izbjeglice (CONARE).</p> <p>Ako podnositelj zahtjeva za utvrđivanje statusa osobe bez državljanstva također podnese zahtjev za utvrđivanje statusa izbjeglice, CONARE može dati neobvezujuće mišljenje o statusu osobe bez državljanstva.</p>
Uvjeti za pristup Podnošenje pisano/usmeno Centralizirano/decentralizirano	<p>Podnositelj zahtjeva mora dostaviti dokaz o adresi u Brazilu ili izjavu o trenutnoj lokaciji stanovanja.</p> <p>Zahtjev se podnosi pisanim putem na obrascu zahtjeva.</p> <p>Centralizirano.</p>
Suspenzivni učinak na nalog za udaljavanje Pravo boravka za vrijeme trajanja postupka	<p>Suspenzivni učinak na nalog za udaljavanje izdan zbog nezakonitog ulaska primjenjuje se tijekom postupka po zahtjevu i žalbenog postupka.</p> <p>Podnositelju se izdaje dozvola za privremeni boravak koja mu dodjeljuje pravo boravka do donošenja konačne odluke.</p>
Saslušanje	Da, obvezno.
Pravna pomoć	Da.
Teret dokazivanja	Raspodjeljuje se.
Pravo na žalbu	Da.
Olakšano prirođenje	Da.

Bugarska: Poglavlje dva „a” Zakona o Strancima u Republici Bugarskoj; poglavlje dva „a” Propisa o provedbi Zakona o strancima	
Pravna osnova / tijelo koje donosi odluku	Direktor Uprave za migracije u Ministarstvu unutarnjih poslova. Nepovezano s nadležnim tijelom za azil.
Uvjeti za pristup Podnošenje pisano/usmeno Centralizirano/decentralizirano	Nema uvjeta za pristupanje postupku. Zahtjev se podnosi pisanim putem na obrascu zahtjeva. Postupak donošenja odluka jest centraliziran, ali se zahtjevi mogu podnijeti bilo kojoj regionalnoj upravi Ministarstva unutarnjih poslova.
Suspenzivni učinak na nalog za udaljšavanje Pravo boravka za vrijeme trajanja postupka	Ne.
Saslušanje	Da, obvezno.
Pravna pomoć	Da.
Teret dokazivanja	Raspodjeljuje se (teret dokazivanja je na podnositelju, ali je uravnotežen uvjetom da upravno tijelo mora ocijeniti činjenice i okolnosti).
Pravo na žalbu	Da.
Olakšano prirođenje	Da.

Kostarika: Izvršna uredba br. 39620, Reglamento para la declaratoria de la Condición de Persona Apátrida	
Pravna osnova / tijelo koje donosi odluku	Ministro de Relaciones Exteriores y Culto (ministar vanjskih poslova i bogoštovlja). Nepovezano s nadležnim tijelom za azil.
Uvjeti za pristup	Nema uvjeta za pristupanje postupku.
Podnošenje pisano/usmeno	Zahtjev se može podnijeti usmeno ili pisano.
Centralizirano/decentralizirano	Centralizirano.
Suspenzivni učinak na nalog za udaljavanje	Suspenzivni učinak na nalog za udaljavanje izdan zbog nezakonitog ulaska.
Pravo boravka za vrijeme trajanja postupka	Podnositeljima zahtjeva izdaje se dozvola s pravom boravka koja se može produžiti. Također stječu privremenu ispravu. Suspenzivni učinak na nalog za udaljavanje izdan zbog nezakonitog ulaska, primjenjuje se tijekom žalbenog postupka.
Saslušanje	Da, obvezno.
Pravna pomoć	Ne.
Teret dokazivanja	Raspodjeljuje se.
Pravo na žalbu	Da. Pravo na žalbu tijelu nadležnom za donošenje odluka.
Olakšano prirođenje	Da.

Ekvador: Poglavlje V., odjeljak V. Organskog zakona o mobilnosti ljudi; poglavlje V., odjeljak IV. Propisa uz Organski zakon o mobilnosti ljudi; Instructivo para el proceso de determinación de la condición de refugiados y apátridas en el Ecuador, br. 156.	
Pravna osnova / tijelo koje donosi odluku	Comisión de Refugio y Apatridia (Komisija za izbjeglice i bezdržavljanstvo) Isto kao i nadležno tijelo za azil. Postupci su odvojeni, no u određenim slučajevima Komisija ocjenjuje ispunjava li osoba uvjete za status izbjeglice i osobe bez državljanstva.
Uvjeti za pristup Podnošenje pisano/usmeno Centralizirano/decentralizirano	Nema uvjeta za pristup. Zahtjev se može podnijeti usmeno ili pisano. Centralizirano.
Suspenzivni učinak na nalog za udaljavanje Pravo boravka za vrijeme trajanja postupka	Da.
Saslušanje	Da, obvezno.
Pravna pomoć	Da.
Teret dokazivanja	Raspodjeljuje se.
Pravo na žalbu	Da. Pravo na žalbu tijelu nadležnom za donošenje odluka.
Olakšano prirođenje	Da.

Francuska: Članak L812. zakona Code de l'entrée et du séjour des étrangers et du droit d'asile; članak 23. uredbe Décret n° 2015-1166 du 21 septembre 2015 pris pour l'application de la loi n° 2015-925 du 29 juillet 2015 relative à la réforme du droit d'asile	
Pravna osnova / tijelo koje donosi odluku	Francuski ured za izbjeglice i osobe bez državljanstva (OFPRA). Isto kao i nadležno tijelo za azil na prvom stupnju postupka.
Uvjeti za pristup	Nema uvjeta za pristupanje postupku.
Podnošenje pisano/usmeno Centralizirano/decentralizirano	Zahtjev se podnosi pisanim putem na standardnom obrascu koji izdaje OFPRA. Centralizirani postupak.
Suspenzivni učinak na nalog za udaljšavanje	Suspenzivni učinak može se ostvariti podnošenjem hitnog upravnog zahtjeva.
Pravo boravka za vrijeme trajanja postupka	Ne postoji neovisno pravo boravka za vrijeme trajanja postupka.
Saslušanje	Da, ali nije obvezno.
Pravna pomoć	Država pruža besplatnu pravnu pomoć u fazi žalbe.
Teret dokazivanja	Zakon ga ne propisuje, a u praksi je raspodijeljen.
Pravo na žalbu	Da.
Olakšano prirođenje	Ne.

Gruzija: Zakon Gruzije o gruzijskom državljanstvu; Zakon Gruzije o strancima i osobama bez državljanstva; Uredba br. 523 Vlade Gruzije o odobravanju postupaka za utvrđivanje statusa osobe bez državljanstva u Gruziji; Uredba br. 237 Predsjednika Gruzije (10. lipnja 2014.) o odobravanju propisa o razmatranju pitanja državljanstva i odlučivanju o njima.	
Pravna osnova / tijelo koje donosi odluku	<p>Javnopravno tijelo (LEPL) – Agencija za razvoj javnih usluga (PSDA) Ministarstva pravosuđa Gruzije.</p> <p>Nepovezano s nadležnim tijelom za azil.</p>
Uvjeti za pristup Podnošenje pisano/usmeno Centralizirano/decentralizirano	<p>Postupak je otvoren za sve osim ako je donesena odluka o protjerivanju iz Gruzije.</p> <p>Zahtjev se podnosi pisanim putem.</p> <p>Centralizirani postupak, ali pisane zahtjeve zaprimaju sve podružnice u zemlji.</p>
Suspenzivni učinak na nalog za udaljavanje Pravo boravka za vrijeme trajanja postupka	<p>Suspenzivni učinak na nalog za udaljavanje izdan zbog nezakonitog ulaska ili nepostojanja pravne osnove boravka, primjenjuje se tijekom cijelog postupka.</p> <p>Podnositelju zahtjeva izdaje se privremena identifikacijska isprava koja olakšava boravak.</p>
Saslušanje	<p>Da, ali nije obvezno.</p>
Pravna pomoć	<p>Država ne pruža besplatnu pravnu pomoć.</p>
Teret dokazivanja	<p>Raspodjeljuje se.</p>
Pravo na žalbu	<p>Da.</p>
Olakšano prirođenje	<p>Ne.</p>

Mađarska: Zakon II. iz 2007. o prihvatu i pravu boravka državljana trećih zemalja i Vladina uredba 114/2007 (V.24.) o provedbi Zakona II. iz 2007. o prihvatu i pravu boravka državljana trećih zemalja	
Pravna osnova / tijelo koje donosi odluku	Uprave za pitanja stranaca Nacionalne glavne uprave u području pitanja stranaca (NDAP). Odvojeno od nadležnog tijela za azil.
Uvjeti za pristup	Nema uvjeta za pristupanje postupku.
Podnošenje pisano/usmeno	Zahtjev se može podnijeti usmeno ili pisano.
Centralizirano/decentralizirano	Decentralizirani postupak.
Suspenzivni učinak na nalog za udaljavanje	Zakon propisuje izdavanje potvrde o privremenom boravku koja vrijedi za vrijeme trajanja postupka ako podnositelju zahtjeva nije na drugi način dopušten boravak u državi.
Pravo boravka za vrijeme trajanja postupka	Suspenzivni učinak na nalog za udaljavanje nije izrijekom propisan zakonom. U praksi se potvrda o privremenom boravku ne izdaje nužno podnositeljima zahtjeva za utvrđivanje bezdržavljanstva koji podliježu imigracijskom pritvoru ili postupku protjerivanja.
Saslušanje	Da, obvezno.
Pravna pomoć	Zakonom je propisan pristup besplatnoj pravnoj pomoći koju pruža država, ali isti nije djelotvoran u praksi.
Teret dokazivanja	Snosi ga podnositelj zahtjeva iako se u praksi raspodjeljuje na zahtjev podnositelja.
Pravo na žalbu	Da.
Olakšano prirođenje	Da.

Italija (upravni postupak): Članak 17. Predsjedničke uredbe br. 572/1993; Regolamento di esecuzione della legge 5 febbraio 1992, n 91, recante nuove norme sulla cittadinanza.	
Pravna osnova / tijelo koje donosi odluku	Ministarstvo unutarnjih poslova. Nepovezano s nadležnim tijelom za azil.
Uvjeti za pristup Podnošenje pisano/usmeno Centralizirano/decentralizirano	Podnositelji zahtjeva moraju zakonito boraviti u državi i posjedovati rodni list da bi pristupili postupku. Zahtjev se podnosi pisanim putem. Decentralizirani postupak.
Suspenzivni učinak na nalog za udaljavanje Pravo boravka za vrijeme trajanja postupka	Ne.
Saslušanje	Ne.
Pravna pomoć	U fazi upravnog postupka država ne pruža besplatnu pravnu pomoć, no ista je dostupna u fazi žalbe ako podnositelj nema potrebna sredstva za plaćanje pravne pomoći.
Teret dokazivanja	Zakon ga ne propisuje, a u praksi ga snosi podnositelj zahtjeva.
Pravo na žalbu	Da.
Olakšano prirođenje	Da.

Italija (sudski postupak): Bez konkretne pravne osnove. Postupak se temelji na Građanskom zakoniku kojim se uređuju postupci o pravnom statusu.	
Pravna osnova / tijelo koje donosi odluku	Specijalizirani odjeli za međunarodnu zaštitu, migracije i bezdržavljanstvo građanskih sudova.
Uvjeti za pristup	Nema uvjeta za pristup.
Podnošenje pisano/usmeno	Zahtjev se podnosi pisanim putem.
Centralizirano/decentralizirano	Decentralizirani postupak.
Suspenzivni učinak na nalog za udaljavanje	Diskrecijska ovlast sudca.
Pravo boravka za vrijeme trajanja postupka	
Saslušanje	Diskrecijska ovlast sudca.
Pravna pomoć	Država pruža besplatnu pravnu pomoć ako podnositelj nema potrebna sredstva za plaćanje pravne pomoći.
Teret dokazivanja	Na temelju sudske prakse, teret dokazivanja je raspodijeljen.
Pravo na žalbu	Da.
Olakšano prirođenje	Da.

Kosovo (Rezolucija Vijeća sigurnosti br. 1244 (1999)): Zakon br. 04/L-215 o državljanstvu Kosova. Administrativna uputa (MIA) br. 05/2015	
Pravna osnova / tijelo koje donosi odluku	Sektor za državljanstvo u sklopu Odjela za državljanstvo, azil i migracije (DCAM) Ministarstva unutarnjih poslova. Nepovezano s nadležnim tijelom za azil.
Uvjeti za pristup Podnošenje pisano/usmeno Centralizirano/decentralizirano	Nema uvjeta za pristupanje postupku. Zahtjev se podnosi osobno i pisanim putem na preliminarnom obrascu zahtjeva. Centralizirani postupak.
Suspenzivni učinak na nalog za udaljavanje Pravo boravka za vrijeme trajanja postupka	U skladu sa Zakonom o strancima, podnositelju zahtjeva izdaje se isprava koja služi kao dokaz da je podnio zahtjev za utvrđivanje statusa osobe bez državljanstva i zakonit privremeni boravak.
Saslušanje	Da, obvezno.
Pravna pomoć	Država ne pruža besplatnu pravnu pomoć.
Teret dokazivanja	Raspodjeljuje se.
Pravo na žalbu	Da.
Olakšano prirođenje	Da.

Latvija: Zakon o osobama bez državljanstva	
Pravna osnova / tijelo koje donosi odluku	Ured za pitanja državljanstva i migracija. Isto kao i nadležno tijelo za azil, ali su ta dva postupka nepovezana.
Uvjeti za pristup Podnošenje pisano/usmeno Centralizirano/decentralizirano	Osobe na koje se primjenjuje <i>Zakon o statusu onih bivših državljana SSSR-a koji nemaju državljanstvo Latvije ili bilo koje druge države</i> („nedržavljanin“) ne mogu podnijeti zahtjev za utvrđivanje statusa osobe bez državljanstva. Zahtjev se podnosi pisanim putem. Centralizirani postupak.
Suspenzivni učinak na nalog za udaljevanje Pravo boravka za vrijeme trajanja postupka	Općenito nema suspenzivnog učinka. Dostupan je samo ako upravni sud obustavi nalog za prisilno udaljenje. Ne postoji zakonsko pravo boravka za vrijeme trajanja postupka.
Saslušanje	Ne.
Pravna pomoć	Država ne pruža besplatnu pravnu pomoć.
Teret dokazivanja	Snosi ga podnositelj zahtjeva, u praksi se raspodjeljuje.
Pravo na žalbu	Da.
Olakšano prirođenje	Ne.

Meksiko: Zakon o migracijama, Propisi uz Zakon o migracijama	
Pravna osnova / tijelo koje donosi odluku	Nacionalni institut za migracije, Secretaria de Gobernación (Ministarstvo unutarnjih poslova), tijelo je koje donosi odluku. Mišljenje Meksičke komisije za izbjeglice (COMAR) treba uzeti u obzir u postupku utvrđivanja bezdržavljanstva.
Uvjeti za pristup	Nema uvjeta za pristupanje postupku.
Podnošenje pisano/usmeno	Zahtjev se podnosi pisanim putem.
Centralizirano/decentralizirano	Centralizirani postupak.
Suspenzivni učinak na nalog za udaljavanje	Da.
Pravo boravka za vrijeme trajanja postupka	
Saslušanje	Da.
Pravna pomoć	Besplatna pravna pomoć dostupna je uglavnom putem partnera UNHCR-a; dostupne su i druge profesionalne pravne usluge, ali nisu besplatne.
Teret dokazivanja	Raspodjeljuje se.
Pravo na žalbu	Da.
Olakšano prirođenje	Ne.

Republika Moldavija: Poglavlje X. (1) Zakona o režimu za strance u Republici Moldaviji iz 2010.	
Pravna osnova / tijelo koje donosi odluku	Jedinica za bezdržavljanstvo i informiranje u sklopu Uprave za azil i integraciju koja je dio Ureda za migracije i azil Ministarstva unutarnjih poslova. Isto kao i nadležno tijelo za azil.
Uvjeti za pristup	Nema uvjeta za pristupanje postupku.
Podnošenje pisano/usmeno	Zahtjev se može podnijeti usmeno ili pisano.
Centralizirano/decentralizirano	Centralizirani postupak.
Suspenzivni učinak na nalog za udaljšavanje	Podnositelj ima pravo boravka za vrijeme trajanja postupka i prima potvrdu o statusu podnositelja zahtjeva.
Pravo boravka za vrijeme trajanja postupka	Podnositelja se može udaljiti samo iz razloga nacionalne sigurnosti ili javnog poretka.
Saslušanje	Da, obvezno.
Pravna pomoć	Zakonodavstvom je propisano da država pruža besplatnu pravnu pomoć tijekom upravne faze postupka, no ona nije dostupna u praksi. Država pruža besplatnu pravnu pomoć u žalbenom postupku ako podnositelj nema potrebna sredstva za plaćanje pravne pomoći.
Teret dokazivanja	Raspodjeljuje se.
Pravo na žalbu	Da.
Olakšano prirođenje	Ne.

Crna Gora: Članci 59. – 60. Zakona o strancima; Pravilnik o postupku koji se pokreće na temelju zahtjeva za utvrđivanje bezdržavljanstva.	
Pravna osnova / tijelo koje donosi odluku	Podružni ured Ministarstva unutarnjih poslova u mjesto boravka podnositelja zahtjeva. Odvojeno od tijela za azil.
Uvjeti za pristup Podnošenje pisano/usmeno Centralizirano/decentralizirano	Osobe koje su podnijele zahtjev za azil ili kojima je odobrena međunarodna zaštita u Crnoj Gori ne mogu pokrenuti postupak za utvrđivanje bezdržavljanstva. Zahtjev se podnosi pisanim putem na obrascu zahtjeva. Decentralizirani postupak.
Suspenzivni učinak na nalog za udaljavanje Pravo boravka za vrijeme trajanja postupka	Da.
Saslušanje	Da.
Pravna pomoć	Država ne pruža besplatnu pravnu pomoć. Državni program besplatne pravne pomoći obuhvaća samo sudske postupke. Podnositelji zahtjeva mogu pristupiti UNHCR-ovu programu besplatne pravne pomoći.
Teret dokazivanja	Snosi ga podnositelj zahtjeva.
Pravo na žalbu	Da.
Olakšano prirođenje	Da.

Panama: Poglavlje VI. uredbe Decreto Ejecutivo N° 10, de 16 de enero de 2019	
Pravna osnova / tijelo koje donosi odluku	Ministerio de Relaciones Exteriores (Ministarstvo vanjskih poslova). Nepovezano s nadležnim tijelom za azil.
Uvjeti za pristup	Nema uvjeta za pristupanje postupku.
Podnošenje pisano/usmeno	Zahtjev se može podnijeti usmeno ili pisano.
Centralizirano/decentralizirano	Centralizirani postupak.
Suspenzivni učinak na nalog za udaljavanje	Suspenzivni učinak na nalog za udaljavanje izdan zbog nezakonitog ulaska ili nepostojanje pravne osnove boravka, primjenjuje se tijekom cijelog postupka.
Pravo boravka za vrijeme trajanja postupka	Podnositelju se izdaje dozvola za privremeni boravak koja mu dodjeljuje pravo boravka tijekom postupka.
Saslušanje	Da, obvezno.
Pravna pomoć	Država pruža besplatnu pravnu pomoć.
Teret dokazivanja	Raspodjeljuje se.
Pravo na žalbu	Da.
Olakšano prirođenje	Ne.

Paragvaj: Ley N° 6.149 – Protección y Facilidades para la Naturalización de las Personas Apátridas	
Pravna osnova / tijelo koje donosi odluku	Comisión Nacional para Apátridas y Refugiados – CONARE (Nacionalna komisija za osobe bez državljanstva i izbjeglice) Isto kao i nadležno tijelo za azil, ali su postupci odvojeni.
Uvjeti za pristup Podnošenje pisano/usmeno Centralizirano/decentralizirano	Nema uvjeta za pristupanje postupku. Zahtjev se može podnijeti usmeno ili pisano. Centralizirani postupak.
Suspenzivni učinak na nalog za udaljavanje Pravo boravka za vrijeme trajanja postupka	Suspenzivni učinak na bilo koju radnju (poput ograničenja kretanja ili protjerivanja iz zemlje) zbog nezakonitog ulaska ili boravka za vrijeme trajanja postupka po zahtjevu i žalbenog postupka. Podnositelju se izdaje dokument za privremeni boravak kojim mu se dodjeljuje pravo boravka do donošenja konačne odluke.
Saslušanje	Da, obvezno.
Pravna pomoć	CONARE olakšava pristup uslugama besplatne pravne pomoći specijalizirane za područje međunarodne zaštite izbjeglica i osoba bez državljanstva. Postupak je besplatan za podnositelja zahtjeva i članove njegove obitelji.
Teret dokazivanja	Raspodjeljuje se.
Pravo na žalbu	Da.
Olakšano prirođenje	Da.

Filipini: Okružnica uprave br. 058 kojom se uspostavlja postupak utvrđivanja statusa izbjeglice i osobe bez državljanstva.

Pravna osnova / tijelo koje donosi odluku	Jedinica za zaštitu izbjeglica i osoba bez državljanstva (RSPPU) koju vodi glavni državni odvjetnik te pravno osoblje Ministarstva pravosuđa.
Uvjeti za pristup	Nema uvjeta za pristup postupku.
Podnošenje pisano/usmeno	Zahtjev se podnosi pisanim putem.
Centralizirano/decentralizirano	Centralizirani postupak, no osoblje glavnog državnog odvjetnika može provoditi saslušanja na lokaciji ako podnositelj zahtjeva ne može putovati u Manilu.
Suspenzivni učinak na nalog za udaljšavanje	Da.
Pravo boravka za vrijeme trajanja postupka	
Saslušanje	Da, obvezno.
Pravna pomoć	Da.
Teret dokazivanja	Raspodjeljuje se.
Pravo na žalbu	Da.
Olakšano prirođenje	Ne.

Španjolska: Članak 34.1. Zakona o strancima; Kraljevska uredba br. 865/2001	
Pravna osnova / tijelo koje donosi odluku	Ured za azil i izbjeglice (OAR). Isto kao i nadležno tijelo za azil, ali su postupci potpuno odvojeni.
Uvjeti za pristup Podnošenje pisano/usmeno Centralizirano/decentralizirano	Zahtjev se može odbiti ako je u odnosu na neku osobu izdan nalog o protjerivanju ili ako je zahtjev podnesen više od 30 dana nakon ulaska u zemlju (iako se potonje ne primjenjuje u praksi). Zahtjev se podnosi pisanim putem. Zahtjevi se mogu podnositi diljem zemlje, ali se centralno donose odluke i održavaju saslušanja.
Suspenzivni učinak na nalog za udaljavanje Pravo boravka za vrijeme trajanja postupka	Iskaznica za privremeni boravak koja obustavlja postupak protjerivanja može se izdati odlukom vlasti. Ako podnositelj zahtjeva ne dobije iskaznicu za privremeni boravak, on može podnijeti zahtjev za obustavu u okviru postupka protjerivanja.
Saslušanje	Nije obvezno. Diskrecijska ovlast OAR-a.
Pravna pomoć	Država ne pruža besplatnu pravnu pomoć.
Teret dokazivanja	Zakon ga ne propisuje. U praksi je raspodijeljen.
Pravo na žalbu	Da.
Olakšano prirođenje	Ne. Pristup se omogućuje pod istim uvjetima kao i zakonitim imigrantima, odnosno zahtjev se može podnijeti nakon deset godina stvarnog zakonitog boravka.

Turska: Zakon br. 6458 o strancima i međunarodnoj zaštiti iz 2013.; Provedbena uredba Zakona o strancima i međunarodnoj zaštiti	
Pravna osnova / tijelo koje donosi odluku	Glavna uprava za upravljanje migracijama. Odvojeno od nadležnog tijela za azil.
Uvjeti za pristup Podnošenje pisano/usmeno Centralizirano/decentralizirano	Ne prihvaćaju se zahtjevi osoba koje imaju identifikacijske isprave ili putovnice na temelju bezdržavljanstva u drugim zemljama. Zahtjev se podnosi pisanim putem. Zahtjevi se mogu podnositi diljem zemlje, ali se saslušanja održavaju na razini provincija dok se odluke donose centralno.
Suspenzivni učinak na nalog za udaljšavanje Pravo boravka za vrijeme trajanja postupka	Osobe bez državljanstva ne mogu se prisilno udaljiti ako ne predstavljaju ozbiljnu prijetnju za javni poredak ili javnu sigurnost. Podnositelji imaju pravo boravka dok se ne donese odluka te primaju ispravu koja dokazuje da su podnijeli zahtjeve za utvrđivanje statusa osobe bez državljanstva i kojom im se dodjeljuje privremeno pravo boravka.
Saslušanje	Da, obvezno.
Pravna pomoć	Besplatnu pravnu pomoć osigurava Odvjetnička komora ako podnositelji zahtjeva nemaju potrebna sredstva.
Teret dokazivanja	Raspodjeljuje se.
Pravo na žalbu	Da.
Olakšano prirođenje	Ne.

<p>Ukrajina: Zakon o izmjenama i dopunama Određenih zakona Ukrajine o priznavanju statusa osobe bez državljanstva (Niže navedene informacije podliježu odredbama podzakonskog akta koji će se donijeti u roku od tri mjeseca od objave zakona.)</p>	
Pravna osnova / tijelo koje donosi odluku	Ukrajinska državna služba za migracije
Uvjeti za pristup	Nema zakonski propisanih uvjeta za pristup.
Podnošenje pisano/usmeno	Zahtjev se podnosi pisanim putem.
Centralizirano/decentralizirano	Kombinirani postupak: zahtjevi se podnose okružnim odjelima, a ispituje ih središnja Državna služba za migracije.
Suspenzivni učinak na nalog za udaljšavanje	Ne postoji suspenzivni učinak na nalog za udaljšavanje.
Pravo boravka za vrijeme trajanja postupka	Podnositelji zahtjeva primaju ispravu koja sadrži njihovu fotografiju i koja potvrđuje da su podnijeli zahtjev i zakonito borave na teritoriju države za vrijeme trajanja postupka za utvrđivanje bezdržavljanstva.
Saslušanje	Da, obvezno.
Pravna pomoć	Besplatna pravna pomoć u postupku podnošenja zahtjeva, za vrijeme trajanja postupka i u fazi žalbe.
Teret dokazivanja	Raspodjeljuje se.
Pravo na žalbu	Da.
Olakšano prirođenje	Da.

Ujedinjena Kraljevina: Imigracijska pravila, dio 14.: Osobe bez državljanstva. Uputa o politici azila. Bezdržavljanstvo i zahtjevi za odobrenje boravka	
Pravna osnova / tijelo koje donosi odluku	Uprava za složene predmete, Ministarstvo unutarnjih poslova. Nepovezano s nadležnim tijelom za azil.
Uvjeti za pristup Podnošenje pisano/usmeno Centralizirano/decentralizirano	Postupci po zahtjevima za azil i bezdržavljanstvo mogu se voditi istovremeno u okolnostima u kojima je utvrđeno da se odluka o zahtjevu za boravkom na temelju bezdržavljanstva može donijeti na način da upiti relevantnim nacionalnim vlastima ne krše obvezu povjerljivosti Ministarstva unutarnjih poslova. Zahtjev se podnosi pisanim putem na standardnom obrascu zahtjeva. Centralizirani postupak.
Suspenzivni učinak na nalog za udaljšavanje Pravo boravka za vrijeme trajanja postupka	Ne.
Saslušanje	Nije obvezno.
Pravna pomoć	Država ne pruža besplatnu pravnu pomoć.
Teret dokazivanja	Na podnositelju, ali službenici mogu pomoći upitima nacionalnim vlastima.
Pravo na žalbu	Ne postoji zakonsko pravo žalbe neovisnom tijelu, no podnositelj može podnijeti zahtjev za upravno preispitivanje koje provodi Ministarstvo unutarnjih poslova. Podnositelj zahtjeva može tražiti i sudsko preispitivanje negativnih odluka.
Olakšano prirođenje	Općenito ne. Međutim, djeca bez državljanstva koja ispunjavaju vrlo specifične kriterije mogu se registrirati kao britanski građani (ili građani britanskih prekomorskih područja) uz smanjene uvjete vezane uz boravak.

Urugvaj: Ley N° 19.682, Reconocimiento y Protección al Apátrida	
Pravna osnova / tijelo koje donosi odluku	Comisión de Refugiados (Komisija za izbjeglice). Isto kao i nadležno tijelo za azil. Postupci su odvojeni, no u određenim slučajevima Komisija za izbjeglice ocjenjuje ispunjava li osoba uvjete za status izbjeglice i osobe bez državljanstva.
Uvjeti za pristup	Nema uvjeta za pristup postupku.
Podnošenje pisano/usmeno	Zahtjev se može podnijeti usmeno ili pisano.
Centralizirano/decentralizirano	Centralizirani postupak.
Suspenzivni učinak na nalog za udaljavanje	Suspenzivni učinak na nalog za udaljavanje izdan zbog nezakonitog ulaska ili boravka, primjenjuje se tijekom postupka po zahtjevu i žalbenog postupka.
Pravo boravka za vrijeme trajanja postupka	Podnositelju se izdaje privremena identifikacijska isprava koja mu dodjeljuje pravo boravka tijekom postupka.
Saslušanje	Da, obvezno.
Pravna pomoć	Pristup državnoj besplatnoj pravnoj pomoći nije izrijekom propisan, no postupak je besplatan.
Teret dokazivanja	Raspodjeljuje se.
Pravo na žalbu	Da.
Olakšano prirođenje	Da.

Slika na naslovnoj stranici: Anastasiji je formalno priznat status osobe bez državljanstva 2008. godine u postupku za utvrđivanje bezdržavljanstva u Francuskoj, a šest godina kasnije stekla je francusko državljanstvo nakon što je 29 godina bila bez državljanstva. © UNHCR/
Benjamin Loyseau

Za više informacija, molimo, obratite se na sljedeću adresu:

UNHCR

p. p. 2500 1211 Ženeva 2 Švicarska